

Razina islamofobije u Hrvatskoj uzrokovana terorističkim napadima u Parizu i pojavom migrantske krize 2015. godine

---

Radoš, Matea

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:439922>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-30**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu

Fakultet političkih znanosti

Diplomski studij politologije; smjer Nacionalna sigurnost

**Razina islamofobije u Hrvatskoj uzrokovana terorističkim napadima u Parizu i
pojavom migrantske krize 2015. godine**

Diplomski rad

Mentor: doc. dr.sc. Borna Zgurić

Studentica: Matea Radoš

Zagreb, 2023.

Izjavljujem da sam diplomski rad *Razina islamofobije u Hrvatskoj uzrokovana terorističkim napadima u Parizu i pojavom migrantske krize 2015. godine.*, koji sam predala na ocjenu mentoru doc. dr. sc. Borni Zguriću, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Matea Radoš

SADRŽAJ:

1. Uvod	1
2. Definiranje temeljnih pojmova	2
2.1. Pojam islama i islamofobije.....	2
2.2. Povijest islamofobije	6
2.3. Teroristički napadi na Pariz	8
2.4. Europska islamofobija i izbjeglička kriza	10
2.5. Društveni korijeni antimigrantske islamofobije.....	12
2.6. Islamofobija u Hrvatskoj	13
3. Empirijska analiza	15
3.1. Rezultati istraživanja	16
3.2. Rasprava	33
4. Zaključak	35
Popis literature	37
POPIS GRAFIKONA.....	41
SAŽETAK	42
SUMMARY	43

1. Uvod

Islamofobija je široko korišten pojam u javnosti i znanstvenim krugovima. Izvorno su ga razvili kasnih 1990-ih i ranih 2000-ih politički aktivisti, nevladine organizacije (NVO), javni komentatori i međunarodne organizacije kako bi skrenuli pozornost na štetnu retoriku i akcije usmjerene na islam i muslimane u zapadnim liberalnim demokracijama. Za aktere kao što su ovi, izraz ne samo da identificira antiislamske i antimuslimanske osjećaje, on također pruža jezik za njihovo osuđivanje. Posljednjih godina islamofobija je evoluirala od prvenstveno političkog koncepta prema onom koji se sve više koristi u analitičke svrhe. Istraživači su počeli koristiti taj izraz za identificiranje povijesti, prisutnosti, dimenzija, intenziteta, uzroka i posljedica antiislamskih i antimuslimanskih osjećaja.

Ukratko, islamofobija je koncept u nastajanju u društvenim znanostima. Ipak, ne postoji široko prihvaćena definicija pojma. Kao rezultat toga, iznimno je teško usporediti razine islamofobije kroz vrijeme, lokaciju ili društvenu skupinu, ili s razinama analognih kategorija kao što su rasizam, antisemitizam ili ksenofobija. Bez koncepta koji se primjenjuje u svim ovim komparativnim dimenzijama, također je gotovo nemoguće identificirati uzroke i posljedice islamofobije s bilo kakvom preciznošću.

U Zapadnoj Europi, u posljednja dva desetljeća, došlo je do snažnog porasta rasizma, koji je i bio uglavnom antimigrantski rasizam i prvenstveno potaknut institucionalnim rasizmom. Svaki od nekoliko uzroka – povijesnih, društvenih, ekonomskih, političkih i kulturnih – koji su u osnovi takvog uspona mora se ispitati pojedinačno kako se ne bi izgubili iz vida specifični povijesni i geografski konteksti, u isto vrijeme moraju se analizirati iz cjelokupnu perspektivu kako bi se razumjela opća struktura i dubina fenomena. Porast antimigrantskog rasizma javlja se u raznim oblicima, ovisno o nacionalnom kontekstu, događajima te društvenim i političkim okolnostima, u rasponu od ksenofobije u ime države blagostanja do „općinskog rasizma” i selektivnog rasizma državnih politika.

Mete rasizma bile su jednako raznolike (mlada druga generacija, istočnoeuropski migranti, Kinezi itd.), no mogu se identificirati tri glavna oblika rasizma i srodne mete: islamofobija i rasizam protiv migranata i građana s migrantskim podrijetlom iz zemalja s muslimanskom većinom¹, romofobija i antiromski rasizam te kriminalizacija migranata bez dokumenata (trenutačno uglavnom tražitelja azila) (Basso, 2016). Islamofobija je najdublji, najakutniji i najrašireniji oblik rasizma među ova tri; to je glavni i najviši izraz suvremenog europskog rasizma i najvjerojatnije primarni oblik rasizma u neoliberalnoj eri (Basso, 2016).

Prisutnost vjere islama na području Republike Hrvatske nije novija pojava. Iako je tradicija islamske prisutnosti kronološki prilično duga, nije postojao demografski i organizacijski kontinuitet između tri razdoblja u kojima je islam bio prisutan u ovoj zemlji, pa je svaki novi sloj hrvatskog muslimanskog stanovništva morao krenuti iznova, uključujući i stvaranje potpuno nove organizacijske strukture i vodstva.. U ovom radu fokus će se staviti na razinu islamofobije na području Republike Hrvatske uzrokovana terorističkim napadom u Parizu i pojavom migrantske krize 2015. godine.

Na temelju predstavljenog predmeta istraživanja postavlja se sljedeće istraživačko pitanje:

Pitanje 1.: Jesu li teroristički napadi u Parizu i pojava migrantske krize 2015. godine utjecali negativno na mišljenja i stavove građana Republike Hrvatske o pripadnicima islamske vjeroispovijesti?

U radu se koriste mnoge znanstvene metode poput deskriptivne metode, metode sinteze i analize, metoda kompilacije te metoda indukcije i dedukcije.

Rad je podijeljen na četiri odjeljka uključujući uvod i zaključak. U uvodu rada navode se predmet rada, istraživačko pitanje te metodologija korištena u radu. Nadalje, drugi odjeljak objašnjava temeljne pojmove poput islamofobije, islama, terorističkih napada u Parizu, društveni i povijesni kontekst islamofobije. Treći ujedno i istraživački dio obrađuje i prikazuje rezultate provedene ankete među ispitanicima o njihovim stavovima i mišljenjima o pripadnicima islamske vjeroispovijesti. U zaključku se sumira cjelokupna problematika i navode temeljni zaključci.

2. Definiranje temeljnih pojmova

2.1.Pojam islama i islamofobije

U nastavku rada definiraju se osnovni i temeljni pojmovi poput islama, islamofobije te povezanosti islama s terorizmom.

Islam je arapska riječ koja znači mir, pokornost i poslušnost. To također znači prihvaćanje i predanost pridržavanju Božjih učenja i vodstva. Jedno od lijepih Božjih imena je As-Salem (Mir). Islam također znači biti u miru s Bogom i Njegovim stvorenjima. Biti u miru s Bogom podrazumijeva potpunu podložnost Njegovoj volji, koja je izvor sve čistoće i dobrote. Biti u miru s Njegovim stvorenjem podrazumijeva život u miru unutar sebe, s drugim ljudima i s

okolinom. Dakle, islam je potpuni sustav življenja u miru. Islam je ista poruka i smjernica koju je Bog objavio preko svih svojih poslanika svakom narodu kroz povijest čovječanstva. Onaj koji slijedi islam naziva se musliman (arapska riječ koja znači s, onaj koji se pokorava Božjoj volji) (Sniderman et al, 2000).

Glavna karakteristika islama je da kroz vjerovanje u sve poslanike i Božju poruku objavljenu svakome od njih; ona postavlja temelje mira i harmonije među ljudima svijeta. Velika misija islama nije samo propovijedati gore spomenutu istinu, već i ispraviti one pogreške koje su se uvukle u prevladavajuće religije. Najvažnije od svega, islam okuplja u jednu knjigu sve one istine koje smo sadržavali u ranijim božanskim objavama datim prethodnim poslanicima za vodstvo čovječanstva, i kako bi zadovoljili sve duhovne i moralne zahtjevima čovječanstva koje stalno napreduje. Muslimani su ohrabreni da surađuju sa svim onima koji su vjerni i svjesni ljudi, naime oni koji su primili pisma (Tora i Evanđelje) preko Njegovih poslanika.

S druge strane, islamofobija je strah, mržnja ili predrasude prema vjeri islamu ili muslimanima općenito, posebno kada se na njih gleda kao izvor terorizma. Domet i precizna definicija pojma islamofobija, predmet je rasprava. Neki znanstvenici smatraju da je to oblik ksenofobije ili rasizma, neki smatraju da su islamofobija i rasizam blisko povezani ili djelomično preklapajući fenomeni, dok drugi osporavaju bilo kakvu vezu; prvenstveno na temelju toga što religija nije rasa (Stolz, 2005).

Uzroci islamofobije također su predmet rasprava, ponajviše između komentatora koji su pretpostavili porast islamofobije kao rezultat terorističkog napada 11. rujna, uspona militantne skupine Islamska država, drugih terorističkih napada u Europi i Sjedinjenim Državama od strane islamskih ekstremista, oni koji su ga povezivali s povećanom prisutnošću muslimana u Sjedinjenim Američkim Državama (SAD) i Europskoj uniji (EU), te drugi koji ga vide kao odgovor na pojavu globalnog muslimanskog identiteta. Opća skupština Ujedinjenih naroda je 15. ožujka 2022. godine konsenzusom usvojila rezoluciju koju je u ime Organizacije islamske suradnje podnio Pakistan kojom se 15. ožujka proglašava „Međunarodnim danom borbe protiv islamofobije“ (Dawn, 2023: 35).

Islamofobija se pojavila u suvremenom diskursu objavom izvješća „Islamofobija: Izazov za sve nas“ 1997. godine od strane *Runnymede Trust*, britanske nevladine organizacije za rasne odnose. Od tada, a posebno od 2001., redovito ga koriste mediji, građani i nevladine organizacije, osobito u Britaniji, Francuskoj i Sjedinjenim Državama (Lee i dr., 2009: 92-3; Zúquete 2008: 321-2).

Iako je izraz postao relativno uobičajen, malo je slaganja oko točnog značenja pojma islamofobije. Neki autori koriste islamofobiju bez eksplicitnog definiranja (Bunzl 2007; Cole 2009; Kaplan 2006; MacMaster 2003; Poynting i Mason 2007; Halliday 1999). Drugi koriste karakterizacije koje su nejasne, uske ili generičke. Gottschalk i Greenberg (2008: 5), na primjer, to nazivaju „društvenom tjeskobom prema islamu i muslimanskim kulturama.” Geisser (2003: 10) raspravlja o „odbacivanju religijskog referenta...muslimanske religije kao nesvodive oznake identiteta između 'Nas' i 'Onih'”. Čak i kada su definicije specifičnije, još uvijek postoje značajne varijacije u precizne formulacije islamofobije.

Lee i dr. (2009: 93) pojam definiraju kao „strah od muslimana i islamske vjere”. Slično, za Abbasa (2004: 28), to je „strah ili strah od islama ili muslimana”. Zúquete (2008: 323) opisuje islamofobiju kao „rasprostranjen način razmišljanja i diskurs opterećen strahom u kojem ljudi donose paušalne prosudbe o islamu kao neprijatelju, kao o 'drugom', kao opasnom i nepromijenjenom, monolitnom bloku koji je prirodni subjekt zaslužen neprijateljstvo zapadnjaka.” Semati (2010: 1) to naziva „jednom, jedinstvenom i negativnom koncepcijom esencijaliziranog islama, koja se onda smatra nekompatibilnom s euroamerikanstvom.”

U jednoj od najpažljivije promišljenih definicija, Stolz (2005: 548) tvrdi da je „islamofobija odbacivanje islama, muslimanskih grupa i muslimanskih pojedinaca na temelju predrasuda i stereotipa. Može imati emocionalne, kognitivne, evaluativne elemente kao i elemente usmjerene na djelovanje (npr. diskriminacija, nasilje).“ Ukratko, za Lee i dr.-a za Abbasa, islamofobija je isključivo strah (ili užas), usmjeren ili na islam ili na muslimane. Za Zúquetea i Sematija, ono uključuje više od straha ili možda isključuje strah, i usmjereno je isključivo na islam, a ne na muslimane. Za Stolza, odbacivanje islama ili muslimana je ono što se proteže izvan misaonih procesa i uključuje konkretne radnje.

Budući da se pojam islamofobija ponekad činio previše nepreciznim ili politički opterećenim, neki promatrači predlažu njegovo potpuno izbjegavanje. Autori su ga kritizirali zbog primjene na vrlo različite fenomene (Cesari 2006: 5-6; Zúquete 2008: 323), jer implicira strah od islama kao vjere dok je „pravi” problem negativni stereotip o muslimanima kao narodu (Halliday 1999: 898), i zato što riskira stigmatiziranje svih kritika islama (Halliday 1999: 899; Zúquete 2008: 324).

Neki će se složiti s Johnom Bowenom (2005: 524), koji je primijetio da je, „budući da se izraz počeo koristiti na ovaj preširok način i vrlo je polemičan, njegova upotreba kao analitičkog izraza pomalo kockasta.“ Istodobno, islamofobija je uhvatila korijena u javnim, političkim i

akademskim diskursima. Ne postoji samo iz političkih razloga, već i zato što pokušava označiti društvenu stvarnost – da su se islam i muslimani pojavili kao objekti averzije, straha i neprijateljstva u suvremenim liberalnim demokracijama. Kao što je Gerring (2001: 67) ustvrdio, „lišiti zajednicu društvenih znanosti određenih riječi ili određene upotrebe općenito razumljivih riječi sigurno će stvoriti zbrku, a također će ograničiti korisnost društvenih znanosti kao načina shvaćanja svijeta.“

Pod ovim okolnostima, postoji značajna zasluga da se islamofobija učini razumljivim i smislenim konceptom za društvene znanstvenike, kao i za političke aktere. U nedavnom radu (Bleich, 2011), oslonio se na znanost o formiranju koncepta (Goertz 2006.) kako bi razvio definiciju islamofobije koja može biti korisna u društveno-znanstvenim analizama. Predlaže da se islamofobiju najbolje može razumjeti kao neselektivne negativne stavove ili emocije usmjerene prema islamu ili muslimanima. Budući da ne predstavlja sva kritika islamofobiju, pojmovi poput neselektivnog ili srodnog poput nediferenciranog ili ne nijansiranog pokrivaju slučajeve u kojima se negativne procjene primjenjuju na sve ili većinu muslimana ili aspekata islama. Kao i kod paralelnih pojmova poput homofobije ili ksenofobije, islamofobija označava širi skup negativnih stavova ili emocija usmjerenih na pojedince ili skupine zbog njihove percipirane pripadnosti definiranoj kategoriji. Gledano na ovaj način, islamofobija je također analogna pojmovima kao što su rasizam, seksizam ili antisemitizam. Odbojnost, ljubomora, sumnja, prijezir, tjeskoba, odbacivanje, prezir, strah, gađenje, ljutnja i neprijateljstvo daju osjećaj niza negativnih stavova i emocija koje mogu predstavljati islamofobiju. Konačno, usmjereno na islam ili muslimane sugerira da bi meta mogla biti vjerska doktrina ili ljudi koji je slijede (ili čiji su je preci slijedili ili za koje se vjeruje da je slijede). Ovo prepoznaje višedimenzionalnu prirodu islamofobije i činjenicu da su islam i muslimani često neraskidivo isprepleteni u individualnim i javnim percepcijama.

Dva uvida mogu pomoći u određivanju stupnja do kojeg se neka izjava ili osoba može klasificirati kao islamofobna . U svojoj raspravi o antiamerikanizmu, Katzenstein i Keohane identificiraju intenzitet privrženosti pojedinca određenom stajalištu. Oni promjenjivim mišljenjima pridaju manju težinu nego trajnijim predispozicijama, poput nepovjerenja ili pristranosti (Katzenstein i Keohane 2007: 19-24).

Za Snidermana i njegove kolege, što češće i dosljednije pojedinac nudi negativnu ocjenu (ili uskraćuje pozitivnu) grupi ili njezinim članovima, to on ili ona ima više predrasuda (Sniderman i dr., 2000: 23-5).

Slijedom ovih uvida, jedno negativno mišljenje o muslimanima predstavlja nisku razinu islamofobije. S druge strane, izrazi nepokolebljivog neprijateljstva primjeri su islamofobije na visokoj razini. Što pojedinac dosljednije izražava veći broj takvih intenzivnih predrasuda, to je on ili ona više islamofobičan. Što je veća prevalencija, dosljednost i intenzitet islamofobnih izraza i pojedinaca, veća je islamofobija u određenoj društvenoj skupini ili društvu. Oslanjajući se na literaturu o formiranju koncepta i na znanje o rasizmu, seksizmu, antisemitizmu, ksenofobiji i homofobija omogućuje konstruiranje definicije islamofobije koja je korisna u nizu različitih konteksta. Izgradnja jasne i opravdane definicije islamofobije sama je po sebi prvi korak prema usporedbi njezinih razina kroz vrijeme, prostor i društvene skupine.

2.2. Povijest islamofobije

Jednu ranu upotrebu koja se navodi kao prvu upotrebu izraza dali su slikar Alphonse Étienne Dinet i alžirski intelektualac Sliman ben Ibrahim u svojoj biografiji islamskog proroka Muhameda iz 1918. godine. Pišući na francuskom, koristili su izraz islamofobija. Robin Richardson piše da u engleskoj verziji knjige riječ nije prevedena kao „islamofobija,“ već kao „osjećaji neprijateljski prema islamu.“ Dahou Ezzehouni naveo je nekoliko drugih upotreba u francuskom jeziku već 1910. i od 1912. do 1918. Ove rane upotrebe izraza nisu, prema Christopheru Allenu, imale isto značenje kao u suvremenoj upotrebi, jer su opisivale strah od islama liberalnih muslimana i muslimanskih feministica, umjesto straha ili nesklonosti/mržnje nemuslimana prema muslimanima (Abbas, 2004: 37).

S druge strane, Fernando Bravo López tvrdi da su Dinet i ibn Sliman koristili pojam kao kritiku pretjerano neprijateljskih stavova prema islamu od strane belgijskog orijentalista, Henrija Lammensa, čiji su projekt vidjeli kao „pseudo-znanstveni križarski rat u nada da će islam srušiti jednom zauvijek.“ On također primjećuje da se rana definicija islamofobije pojavljuje u tezi iz doktorske disertacije iz 1910., odnosno tezi Alaina Quelliena, francuskog kolonijalnog birokrata (Brewer, 2007: 696): „Za neke je musliman prirodni i nepomirljivi neprijatelj kršćanina i Europljanina; Islam je negacija civilizacije, a barbarstvo, loša vjera i okrutnost su najbolje što se od muhamedanaca može očekivati.“

Nadalje, primjećuje da se Quellienov rad uvelike oslanja na rad upravitelja francuskog kolonijalnog odjela 1902-1906., koji je 1906. objavio djelo koje u velikoj mjeri odražava knjigu Johna Esposita *The Islamic Threat: Myth or Reality?*.

Prva zabilježena upotreba izraza na engleskom jeziku, prema Oxfordskom rječniku engleskog jezika, bila je 1923. u članku u *The Journal of Theological Studies*. Izraz je ušao u uobičajenu upotrebu s objavljivanjem izvješća *Runnymede Trusta* 1997. „Kofi Annan je na konferenciji 2004. pod naslovom „Suočavanje s islamofobijom“ ustvrdio da je riječ islamofobija morala biti skovana kako bi se „uzelo u obzir sve raširenije netrpeljivosti“ (Fiske, 1998: 358).

Nadalje, članak *Social Work and Minorities: European Perspectives* opisuje islamofobiju kao novi oblik rasizma u Europi, tvrdeći da je „islamofobija isto toliko oblik rasizma koliko i antisemitizam, izraz koji se češće susreće u Europi kao srodnik rasizma, ksenofobije i netrpeljivost.“ Edward Said smatra islamofobiju, kako se očituje u orijentalizmu, trendom općenitije antisemitske zapadne tradicije. Drugi primjećuju da je došlo do prijelaza s antiazijskog i antiarapskog rasizma na antimuslimanski rasizam, dok neki primjećuju rasizam religije (Bunzl, 2007)

U *Islamofobija i njezine posljedice na mlade ljude*, Ingrid Ramberg ističe: „Bez obzira na to da li ima oblik svakodnevnih oblika rasizma i diskriminacije ili nasilnijih oblika, islamofobija je kršenje ljudskih prava i prijetnja društvenoj koheziji.“ Profesor John Esposito sa Sveučilišta Georgetown islamofobiju naziva „novim antisemitizmom“ (Malik, 2009: 209).

U svojoj anketi američkih muslimana iz 2018., Institut za socijalnu politiku i razumijevanje otkrio je da su, kada je u pitanju njihov indeks islamofobije (vidi Javno mnijenje), otkrili da su oni koji imaju viši rezultat na indeksu (tj. više islamofobični) bili, „povezani s 1) većim prihvaćanjem ciljanja civila, bilo da se radi o vojsci ili pojedincima/malim skupinama koje provode nasilje, 2) većim pristajanjem na ograničavanje i slobode tiska i institucionalnih provjera nakon hipotetskog terorističkog napada, i 3) većom podrškom za takozvane „muslimanske zabrane“ i nadzor američkih džamija (ili njihova izravna zabrana gradnje)“ (Quali, 2018: 86).

Gideon Rachman je 2019. pisao o „sukobu civilizacija“ između muslimanskih i nemuslimanskih naroda, povezujući antiislamsku radikalizaciju izvan muslimanskog svijeta s porastom netolerantnog islamizma u nekim muslimanskim zemljama koje su bile relativno slobodne od te ideologije.

2.3. Teroristički napadi na Pariz

U koordiniranim napadima u Parizu 13. studenog poginulo je 130 ljudi, a stotine su ranjene. Bilo je devet napadača, a svaki je nosio samoubilački prsluk. Napadači su ciljali nogometni stadion, barove i restorane te koncertnu dvoranu, sva mjesta za koja su znali da će biti prepuna u petak navečer (HSAC, 2016: 17).

1. Načelni plan – Abdelhamid Abaaoud odgovorna je osoba za planiranje, organiziranje i koordinaciju tri tima koji su izveli napade u Parizu u studenom 2015. godine. Nakon što je njegova obitelj emigrirala iz Maroka, Abaaoud je proveo mladost u Molenbeeku, području Belgije koje je danas poznato po povezanosti s terorističkim aktivnostima. Salah Abdeslam je zaslužan kao logistički planer za napade. Abaaoud i Abdeslam poznavali su se kao tinejdžeri i bili su dio ulične bande u Molenbeeku. U istom zatvoru proveli su i 2010. U siječnju 2014. Abaaoud je otišao u Siriju sa svojim mlađim bratom, koji je imao samo petnaest godina (Abaaoud je optužen i osuđen za otmicu). U Siriji se Abaaoud navodno pridružio grupi unutar ISIL-a poznatij kao Katiba al-Battar ili „Brigada mača proroka.“ Bio je predstavljen u raznim kampanjama regrutiranja i cijenjen zbog svojih prijatelja i kontakata u Europi koji su bili voljni izvesti napade. Početkom 2015. Abaaoud je planirao napad u Belgiji, koji je koordinirao iz Grčke. Belgijske snage sigurnosti pratile su njegove pozive nekoliko dana i, vjerujući da je napad neizbježan, pretresle su stan koji je pripadao jednom od Abbaoudovih prijatelja. Nakon pucnjave dvojica osumnjičenih militanata su ubijena, a u stanu je pronađena velika količina oružja. Abaaoud je nestao i ponovno se pojavio tek nekoliko dana prije napada u studenom. Dana 10. studenog 2015., tri dana prije napada u Parizu, brat Salaha Abdeslama, Brahim, stigao je u Pariz i počeo finalizirati detalje napada. Braća su prodala svoj Molenbeek bar, Les Beguines, i iskoristila novac za financiranje operacije. Unajmljivali su automobile u Bruxellesu i rezervirali hotelske sobe u Parizu, svaki put koristeći svoja prava imena. Tijekom sljedeća tri dana, braća Abdeslam prevozila su ljude, automobile i oružje preko francusko-belgijske granice. Navečer 13. studenoga devetorica napadača podijelila su se u tri skupine. Salah Abdeslam je odvezao trojicu bombaša samoubojica do Stade de Francea, jedna grupa se odvezla do Bataclana, a druga prema barovima i restoranima 10. i 11. arondismana (HSAC: 2016: 18).

2. *Stade de France* – U 21:20 dogodila se prva od tri eksplozije ispred stadiona *Stade de France* gdje su tisuće navijača gledale utakmicu Francuske protiv Njemačke u egzibicijskoj nogometnoj utakmici. Muškarac koji je nosio samoubilački pojas spriječen je da uđe na

stadion u blizini izlaza D. Čovjek se odmaknuo od zaštitara i aktivirao eksploziv. Bombaš i prolaznik su poginuli. U 21:30, drugi je čovjek detonirao svoj samoubilački prsluk ispred vrata H. Predsjednik Hollande, koji je bio unutar stadiona i gledao utakmicu, hitno je prebačen na sigurno. Publika nije bila obaviještena o događajima i utakmica je nastavljena. U 21:53 treći bombaš samoubojica aktivirao je samoubilački prsluk što je prouzrokovalo eksploziju u trgovini brze hrane u blizini stadiona.

3. Pariški kafići i barovi – U 21:25 u 10. arondismanu, četvrti poznatoj po mnoštvu barova, restorana i kafića, naoružani napadači u crnom vozilu otvaraju vatru na *Le Carillon* i *Le Petit Cambodge*. U napadima je poginulo 15 osoba, a 15 ih je teško ozlijeđeno. Naoružani napadači nastavili su prema *Rue de la Fontaine au Roi* u 11. arondismanu i otvorili vatru na još dva restorana, *Café Bonne Biere* i *La Casa Nostra*. Pet osoba je poginulo, a osam je teško ozlijeđeno. Svjedoci su izvijestili da su napadači putovali u crnom vozilu. U 21:36, naoružani napadači otvorili su vatru na još jedan bar u 11. arondismanu, *La Belle Equipe*. Svjedoci su opet rekli da su napadači stigli u crnom vozilu. U pucnjavi je poginulo 19 ljudi, a devet je teško ozlijeđeno. U 21:40 napadač – za kojeg se kasnije otkrilo da je Brahim Abdeslam – ušao je u restoran *Le Comptoir Voltaire*, također u 11. arondismanu. Napadač je sjeo, naručio i potom detonirao svoj samoubilački prsluk, ubivši sebe i ranivši još petnaest.

4. Koncertna dvorana *Bataclan* – Najsmrtonosniji napad noći dogodio se u Bataclanu, koncertnoj dvorani s 1500 sjedećih mjesta, gdje je američka rock grupa *Eagles of Death Metal* svirala pred rasprodanom publikom. U 21:40 iz crnog vozila izašla su trojica muškaraca s automatima, ušli u klub, ubili zaštitara i zapucali na okupljene. Devedeset ljudi je ubijeno, a ostatak publike uzet je za taoce. Opsada je trajala preko dva sata. Oko 00:20 policijske snage upale su u Bataclan. Policajac je upucao jednog od napadača i njegov samoubilački pojas je detonirao. Ostali napadači su samostalno detonirale svoje samoubilačke prsluke. Devedeset i devet ozlijeđenih prebačeno je u bolnicu (HSAC, 2016: 19)

5. Izvanredno stanje u Francuskoj – Kao odgovor na napade, predsjednik Francois Hollande proglasio je izvanredno stanje 14. studenoga. Francuske su granice zatvorene i dodatnih 1500 trupa su raspoređene u Pariz. Izvanredno stanje omogućilo je snagama sigurnosti i policiji da pretražuju domove i stavljaju osumnjičene u kućni pritvor bez sudskog odobrenja. Izvanredno stanje produžavano je dva puta i trenutačno istječe 26. srpnja 2016. Unutar 48 sati od napada pretreseno je 168 domova, a 104 osobe stavljene su u kućni pritvor.

6. Racija u St. Denisu – Četiri dana nakon napada u Parizu, vlasti su na meti Abdelhamida Abaaouda izvršile raciju u stanu u četvrti St. Denis, nekoliko kilometara od Stade de Francea. Abaaoud je ubijen u napadu, zajedno sa svojom rođakinjom Hasnom Aitboulahcen i Chakibom Akrouhom, jednim od sedam napadača.

7. Potraga i hvatanje Salaha Abdeslama – Abaaoudova smrt ostavila je Salaha Abdeslama jedinim osumnjičenim napadačem na Pariz koji je još živ. Dana 15. studenog francuske i belgijske vlasti objavile su njegovo ime i fotografiju u javnost. Sredinom prosinca policija je pretresla stan u Bruxellesu. Pronašli su eksploziv i otisak prsta koji odgovara Abdeslamu. Nakon četiri mjeseca duge potrage, Abdeslam je uhićen u Molenbeeku 18. ožujka. Upucan je u nogu, ali je živ odveden. Uhićena je i obitelj za koju se sumnja da ga je skrivala. Nakon Abdeslamova uhićenja, belgijske su vlasti bile zabrinute zbog mogućnosti novog napada. Belgijski ministri unutarnjih poslova i vanjskih poslova upozorili su javnost 20. ožujka i ponovno 21. ožujka da vlasti sumnjaju da Abdeslam i njegovi suučesnici planiraju neposredni napad (HSAC, 2016: 20).

2.4. Europska islamofobija i izbjeglička kriza

Od 2015. godine na godišnjoj razini objavljuje se izvješće o razini islamofobije u Europi koje uključuje 25 europskih zemalja. Provedena istraživanja u velikom broju europskih zemalja ukazuju na porast islamofobije od 2015. godine. U izvješću se navodi kako je velik dio negativnog stajališta prema muslimanima povezan sa tada nedavnim incidentima kao što su teroristički napadi u Parizu i izbjeglička kriza koja je zahvatila velik dio Europe. Jedan od takvih primjera odnosi se na Austriju u kojoj se čini da su napadi na Charlie Hebdo kao i napadi u Parizu 13. listopada 2015. povećali broj pojedinačnih napada kao i organiziranih aktivnosti protiv muslimana i muslimanskih zajednica (European Islamophobia Report, 2015: 29). Naime, kada govorimo o generalnom negativnom javnom mijenju, zemlja koja je dobila na pozornosti je Švedska. Prema gore navedenom izvješću, čak 47 posto Šveđana ima negativno stajalište prema vjerskoj različitosti u društvu. Provedene studije o stavovima prema muslimanima u Švedskoj pokazale su da su islamofobični stavovi evidentni u cijeloj zemlji (European Islamophobia Report, 2015: 497). Islamofobni incidenti događaju se na cijelom kontinentu, čak i tamo gdje muslimanske zajednice gotovo da i nema, primjerice u nekim srednjoeuropskim državama. Islamofobiju pogoršavaju neke europske vlade i desničarski političari koji otvoreno izražavaju antimuslimanska mišljenja.

Iako tzv. Islamska država gubi rat u Iraku i Siriji, ona nastavlja voditi „sukob civilizacija” u Europi. Danas ISIS nastoji ne samo zastrašiti civile kako bi utjecao na procese donošenja odluka u europskim državama, već i potaknuti sukob između muslimana i kršćana u Europi. Prebjezi ISIS-a javljaju da organizacija šalje svoje borce da se infiltriraju u izbjegličke zajednice. Možda kao rezultat ove strategije sve veći broj Europljana optužuje muslimanske izbjeglice, posebice Sirijce, za terorističke napade izvedene nakon 2011. godine, unatoč činjenici da su većina počinitelja bili državljani zapadnoeuropskih država. Prema najnovijem godišnjem izvješću o europskoj islamofobiji, prosječno javno protivljenje daljnjoj migraciji iz većinski muslimanskih država u Europi je 55 posto, u rasponu od 41 posto u Španjolskoj do 71 posto u Poljskoj. U izvješću se navodi: „Islamofobija predstavlja veliki rizik za demokratske temelje europskih ustava i društveni mir, kao i za suživot različitih kultura diljem Europe“ (European Islamophobia Report, 2015: 8).

U ovoj promjenjivoj političkoj i sigurnosnoj klimi, desničarski političari i organizacije diljem EU-a. iskorištavaju migracijsku krizu, tjerajući mnoge nemuslimanske Europljane da krivo percipiraju muslimanske izbjeglice i muslimane općenito kao ozbiljne prijetnje njihovoj sigurnosti. Iznenađujuće je da se takvi antimuslimanski pokreti nalaze u zemljama s politikom koja je naklonjena izbjeglicama, uključujući Njemačku, Švedsku i Dansku. Protuimigracijski švedski demokrati također pokazuju znakove povećanja potpore javnosti, a stranka već drži 14 posto mjesta u švedskom parlamentu. A antiimigracijska, euroskeptična Danska narodna stranka, s 21 posto glasova i 37 mjesta u parlamentu, također dobiva na zamahu. Sve ukazuje na to da će sve tri stranke preuzeti više mandata na općim europskim izborima 2019 (Kazanci, 2021).

U Poljskoj, Mađarskoj i Češkoj, nacionalne vlade otvoreno odbijaju prihvatiti muslimanske izbjeglice za koje vjeruju da predstavljaju sigurnosnu prijetnju. Osim toga, mediji pod kontrolom javnosti u ovim zemljama nastoje opravdati antiimigrantsku i antimuslimansku retoriku. Godine 2016. poljska premijerka Beata Szydło izjavila je da će njegoa zemlja prihvatiti kršćanske izbjeglice iz Sirije radije nego muslimane, implicirajući da su potonji potencijalna prijetnja. Ubrzo nakon napada u Bruxellesu 2016., Szydło je izjavila da poljske vlasti neće primati izbjeglice iz sigurnosnih razloga. Takva politika samo raspiruje antimuslimanske osjećaje (Osiewicz, 2017).

Čini se da je u igri i zanimljiv paradoks. Prema istraživanju Poljskog centra za istraživanje javnog mnijenja (C.B.O.S.) navodi se kako su Poljaci najveći eurofili u EU, a ipak bi jasna

većina radije izgubila EU sredstva nego prihvaćaju muslimanske izbjeglice kao dio procesa preseljenja. Najmanje 31 posto ispitanika reklo je kako vjeruje da izbjeglice namjeravaju „islamizirati Europu,“ a 23 posto ih doživljava kao potencijalne teroriste. A prema posljednjoj anketi od 25. kolovoza, vladajuća, antiimigrantska stranka Pravo i pravda osvojiti će 42 posto glasova (Osiewicz, 2017).

Štoviše, prosječni poljski građanin vjeruje da muslimani čine više od sedam posto društva, dok u stvarnosti muslimani čine manje od 0,1 posto stanovništva, 70 puta manje od percipiranog broja. Takva pogrešna percepcija može se primijetiti u drugim zemljama EU. države članice također. Istraživanje Ipsos Mori iz 2016. koje je mjerilo jaz između javne percepcije i stvarnosti u 40 zemalja pokazalo je da su javne procjene veličine muslimanskih zajednica više od tri puta veće od stvarne razine u Ujedinjenom Kraljevstvu i četiri puta u Francuskoj (Osiewicz, 2017).

Nema sumnje da se ove precijenjene procjene stalno povećavaju iz različitih razloga, uključujući nedostatak obrazovanja, zabrinutost za sigurnost i, konačno, nedostatak osobnog kontakta s muslimanima. Osobito s obzirom na nedavne političke pomake, čini se da bi izbjeglice mogle postati ključna prepreka daljnjim europskim integracijama i moćna prijetnja EU-u jedinstvu. Europska komisija je u srpnju 2017. djelovala protiv Mađarske, Poljske i Češke jer su odbile primiti izbjeglice iz muslimanskih zemalja. Prema nekim analitičarima, ovaj je korak otvorio raspravu o neovisnosti EU.

Veza između izbjegličke krize na Bliskom istoku i rastuće islamofobije u Europi je ciklična. Sve dok traje izbjeglička kriza, izazvana raznim sukobima u regiji, Europa će se suočavati s priljevom migranata, što će potaknuti antiislamske osjećaje na kontinentu. A ako islamofobija utječe na donošenje odluka u Europi, te će odluke vjerojatno biti na štetu dolazećih izbjeglica. U neposrednom je interesu Europe težiti dugoročnim mirnim rješenjima sukoba na Bliskom istoku. Samo zajedničkim naporima da se riješi izbjeglička kriza u njezinim korijenima, Europa će pronaći održivi put za zaustavljanje plime dolazećih izbjeglica i zaustavljanje uspona islamofobne politike (Osiewicz, 2017).

2.5. Društveni korijeni antimigrantske islamofobije

Intenzivan i širok val antimigrantske islamofobije koji Europa proživljava najmanje posljednja dva desetljeća ima višestruke povijesne, kulturne i društvene korijene. Među

društvenim korijenima, mora se uzeti u obzir da muslimanski migranti čine prvu, najveću i najukorijenjeniju neeuropsku populaciju koja je stigla i nastanila se u suvremenoj Europi iz razloga rada. S vremenom su postali ukorijenjeni u europskim društvima i čimbenik društvene transformacije nekoliko zemalja. Ova populacija uspostavila je veze s lokalnim stanovništvom na radnom mjestu i u zajednici, stekla prava, ima veliku i čvrstu prisutnost u javnom prostoru i kao sastavni dio društva ima veću društvenu vrijednost i cijenu, teži biti jača i žilava, manje poslušan i jednokratna te je stoga poželjan, ali nije dobrodošao. Nadalje, ova populacija je najorganiziranija skupina useljenika u Europi. U nekoliko navrata prkosila je državnim institucijama, poslodavcima i javnom mnijenju tražeći prava i priznanja i boreći se protiv diskriminacije, osporavala je uvjete života i rada imigranata, opirući se i asimilaciji i segregaciji.

Od sedamdesetih godina sudjeluje u radničkim pokretima i sindikalnim borbama (osobito u Francuskoj: Gallissot i dr., 1994; Le Cour Grandmaison, 2008), dok nove generacije, rođene i odrasle u Europi, ponavljaju svoje odbijanje biti tretirani kao građani drugog reda. Na poslu i u javnom prostoru zahtijeva bolje prilike za život, prepoznavanje identiteta i poštovanje svog podrijetla (Louati, 2015; Ouali, 2018). Drugim riječima, sve je to u potpunoj suprotnosti sa zahtjevima sadašnjeg proizvodnog sustava i politika migracije i rada, kojima se želi osigurati radna snaga koja je ograničena, privremena, jeftina, poslušna, prekarna, i odvojena od ostatka društva te se stoga može koristiti točno na vrijeme, bez „društvenih i političkih troškova imigracije.”

Osobito iz ovih razloga, tijekom 1990-ih godina, niz politika, praksi i diskursa neprijateljskih prema muslimanskoj imigraciji počeo se širiti, što je dovelo do razvoja stvarnog sustava islamofobije. Ovaj sustav sastoji se od širokog spektra ključnih tema („islamska invazija“, „ne umanjiva razlika“, „žensko stanje“, „nekompatibilnost“ i „nemoguća integracija“); politike (politike isključenja, identiteta i sigurnosti); prakse (institucionalna diskriminacija, činovi nasilja); i aktera, te je odlučujući čimbenik u marginalizaciji i deprivaciji ove populacije i njezinoj kristalizaciji u depriviranu vjersku manjinu.

2.6. Islamofobija u Hrvatskoj

Hrvatska je tradicionalno multikulturalno društvo u kojem islamofobija nema duboke korijene, iako je sama zemlja dom dominantno katoličkog društva. Međutim, povijesne

ambivalentnosti učinile su Hrvatsku mjestom susreta i trgovine ljudi iz različitih krajeva. Dakle, Hrvatska danas ima više od 22 nacionalne manjine. Posljednjih 100 godina muslimani su smatrani „prijateljima“ hrvatskog naroda, uglavnom s fokusom na muslimane podrijetlom iz Bosne ili albanske muslimane s Kosova. Bosanski Muslimani postali su zaseban entitet tek 1974. godine; prije su se smatrali ili Srbima ili Hrvatima islamske vjere (Pavelić, 2016: 406).

U Drugom svjetskom ratu rukovodstvo bosanskih Muslimana stalo je na stranu fašističke Nezavisne Države Hrvatske i sklopilo savez u kojem su Hrvati smatrani jednom nacijom s dvije vjere: katoličkom i islamskom. Potpredsjednik Nezavisne Države Hrvatske Džafer Kulenović bio je vođa Jugoslavenske muslimanske organizacije, dok su Muslimani činili gotovo 12 posto ustaške vojne i državne službe. Zapanjujuće je da je prva velika džamija u hrvatskom glavnom gradu Zagrebu bila izgrađena od strane fašističkih vlastodržaca 1943. (Pavelić, 2016: 408).

Dakle, ni među desno orijentiranim Hrvatima Muslimani ne predstavljaju značajniju prijetnju – stav koji vrijedi, međutim, samo u odnosu na balkanske Muslimane. U isto vrijeme, muslimansko stanovništvo je bilo angažirano u antifašističkim pokretima i u Jugoslaviji je bilo priznato kao posebna etnička cjelina, danas Bošnjaci. Unatoč jednogodišnjem ratu između hrvatskih i bošnjačkih snaga 1990-ih, dvije su zajednice bile saveznici protiv srpske invazije, a Hrvatska je sama prihvatila tisuće bošnjačkih izbjeglica tijekom rata. Bosna se još uvijek smatra „našim islamom“ i islamskom baštinom. a običaji prožimaju hrvatsku svakodnevicu – u kuhinji, zabavama i kulturnom životu. Tome dodatno pridonosi gradnja džamija bez većih zamjerki većinskog stanovništva, u vremenima kada okolne zemlje pokazuju izrazitu islamofobiju prema džamijama građenim po muslimanskim standardima, ulozi Islamske zajednice u Hrvatskoj, te hrvatskom pravnom okviru. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, u Hrvatskoj živi 62.977 muslimana, odnosno manje od tri posto ukupnog stanovništva. Muslimani djeluju kroz Islamsku zajednicu u Hrvatskoj koja ima 22 mjesne zajednice i sjedište u Zagrebu (Pavelić, 2016: 409).

2015. godina svjedoči velikom pomaku u samopozicioniranju Hrvatske u regionalnom i globalnom smislu. Dugo je hrvatska vanjska politika bila dominantno pasivna, fokusirana na put prema članstvu u Europskoj uniji i NATO-u te reafirmaciji odnosa sa susjedima, prvenstveno onima u srednjoj i jugoistočnoj Europi. No, politička i društvena zbivanja na Bliskom istoku počela su utjecati na svakodnevno donošenje odluka u Hrvatskoj, kako je takozvana “izbjeglička kriza“ jačala, a u Egiptu je ubijen hrvatski državljani. Tijekom

promatranog razdoblja u zemlji se dogodilo nekoliko značajnih incidenata i događaja. Hrvatskom državljaninu Tomislavu Salopeku teroristička skupina ISIS u Egiptu je sredinom ljeta 2015. godine odrubila glavu, čime je postao prva hrvatska žrtva ekstremističke ideologije. Njega su teroristi oteli iz automobila i nakon kraćih diplomatskih i vojnih mjera ubili (Pavelić, 2016: 410).

Ovaj događaj je izazvao rasprave o islamu i islamskom ponašanju na raznim internetskim forumima, gdje su se iznosile standardne predrasude. Javni mediji su, međutim, naglašavali poruke vladinih tijela i raznih organizacija za ljudska prava, koje su se fokusirale na objašnjenje da javni terorizam nije sinonim za islam. Hrvatska je također doživjela veliki migracijski tok kroz svoj teritorij. Kada je Mađarska odlučila zatvoriti svoje granice sa Srbijom, čime je migrante zapravo spriječila ulazak u Europsku uniju, izbjeglice i drugi imigranti preusmjerili su se u Hrvatsku. Hrvatsku je prešlo više od pola milijuna ljudi. Vlada, vojska, nevladine udruge i lokalno stanovništvo pomagali su im organiziranim prijevozom, kampovima, medicinskom pomoći, prijevodima, savjetima itd. (Pavelić, 2016: 411). No, izazvalo je i nacionalnu raspravu o izbjeglicama iz Sirije i migrantima iz Iraka i Afganistana. Migranti su također bili dio rasprava u kojima je detektirana izravna islamofobija. Nakon izbora u studenom neke desničarske političke stranke izrazile su sve snažnija islamofobična stajališta, koristeći migracijski tok kao prijetnju lokalnim tradicijama, običajima i načinu života. Izravne međunarodne rasprave u tom smislu vodile su se i krajem proljeća kada je zbog sigurnosnih razloga otkazano gostovanje kazališne produkcije Michela Houelbueqa, koja se odnosila na islamofobična stajališta autora i predstave (Pavelić, 2016:412).

3. Empirijska analiza

Kako bi se došlo do rezultata o mišljenjima i stavovima o pripadnicima islamske vjeroispovijesti u Hrvatskoj bilo je potrebno odrediti istraživačku metodu. U ovom diplomskom radu istraživačka metoda je anketno istraživanje. Anketiranjem su se prikupili podaci o mišljenjima i stavovima na odabranom uzorku ispitanika pomoću anketnog upitnika. U anketnom upitniku naglašeno je kako je anketa u potpunosti anonimna te da će se rezultati koristiti isključivo u svrhu pisanja diplomskog rada.

U ovom anketnom istraživanju korištena je metoda snježne grude. Metoda snježne grude je neprobabilistička metoda uzorkovanja u kojoj postojeći ispitanici u istraživanju istraživača upućuju na druge ispitanike koje mogu uključiti u studiju (Goodman, 1961). Kako i sam naziv upućuje, riječ je o metodi koja dovodi do povećavanja broja uzoraka prosljeđivanjem što

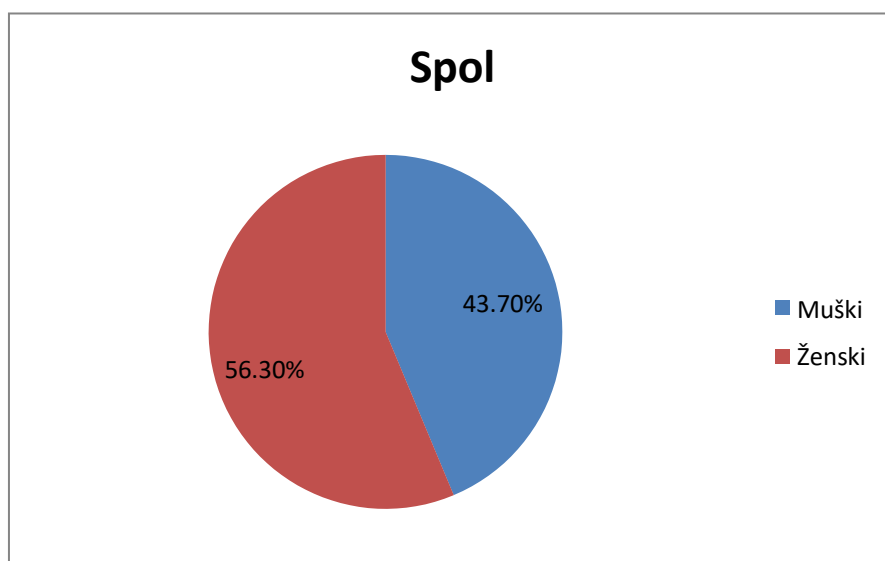
rezultira prikupljanjem dovoljnog broja podataka koji se mogu koristiti u svrhu za daljnju analizu.

Nakon uspješno prikupljenog broja podataka, u sljedećem dijelu rada prikazana je statistička obrada podataka putem koje su podatci prikazani u obliku grafova te su izraženi u postotcima.

3.1. Rezultati istraživanja

Od ukupno 103 ispitanika koji su pristupili anketi, 56,3% ih je ženskog spola, dok je 43,7% muškog spola.

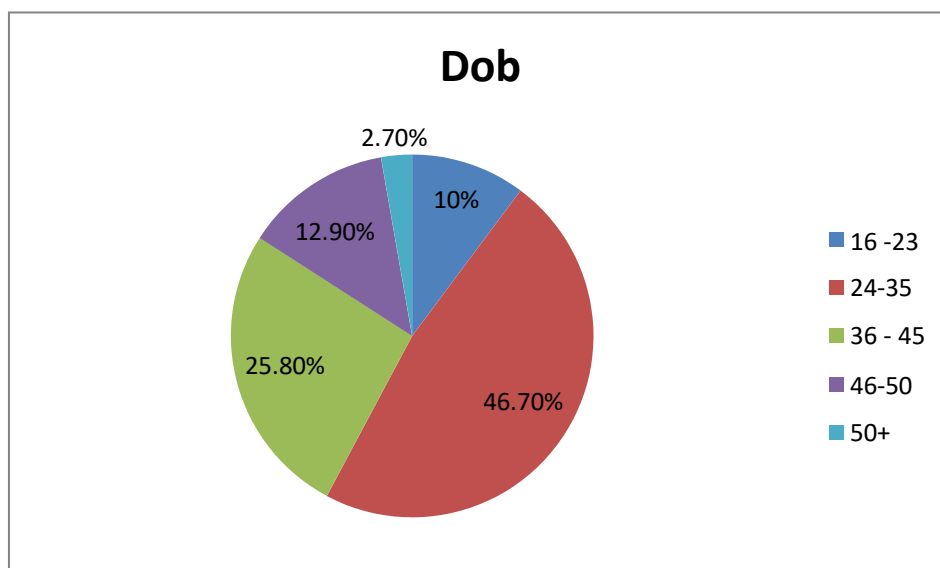
Grafikon 1. Spol ispitanika

Izvor: samostalna izrada autorice

Nadalje, u nastavku se prikazuje dob ispitanika koji su pristupili anketi. Najviše ispitanika je u dobi između 24-35 godina, njih 46,70%. Zatim slijede oni između 36-45 godina, njih 25,80% a potom između 46-50, njih 12,90%. Najmanje ispitanika je u dobi od 50+, svega 2,70%.

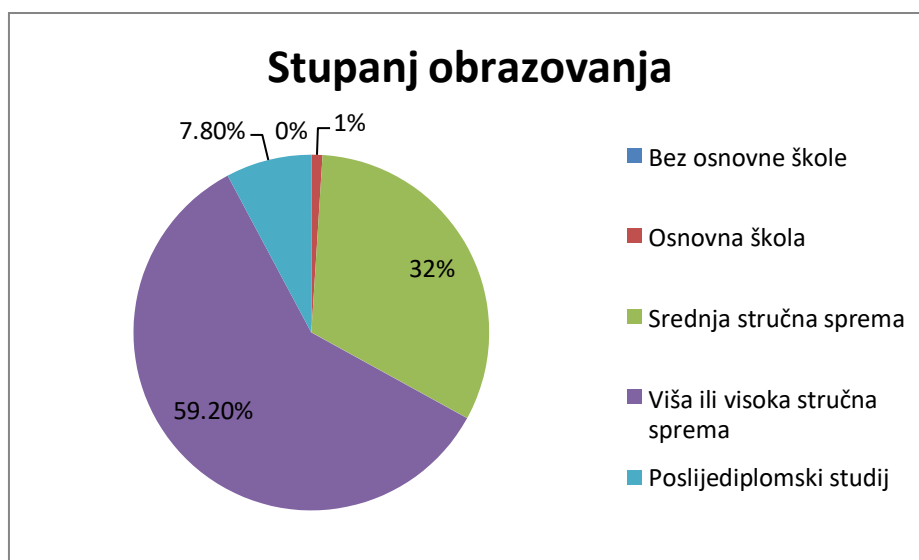
Grafikon 2. Dob ispitanika

Izvor: samostalna izrada autorice

Što se tiče obrazovanja ispitanika, najveći postotak ispitanika je sa višom ili visokom stručnom spremom, njih 59,2%. Ispitanika bez osnovne škole nije bilo, a svega 1% ispitanika je samo sa osnovnom školom. Ispitanika sa srednjom stručnom spremom je 32%, a ispitanika sa završenim poslijediplomskim studijem 7,8%.

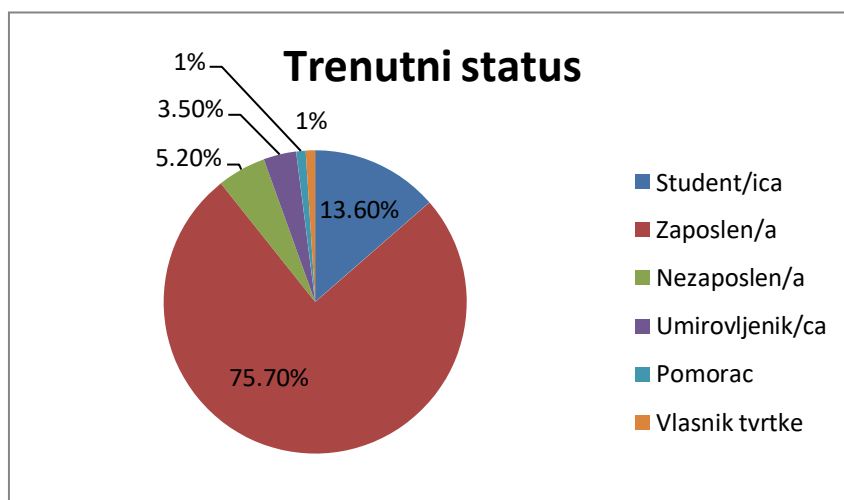
Grafikon 3. Stupanj obrazovanja ispitanika

Izvor: samostalna izrada autorice

Na temelju rezultata vezanih za trenutni status ispitanika, 75,7% ih je odgovorilo kako su zaposleni, te 13,6% da još uvijek idu na fakultet, odnosno da su studenti. 5,20% ispitanika je nezaposleno, dok je 3,5% u mirovini. Po 1% je pomoraca i vlasnika poduzeća.

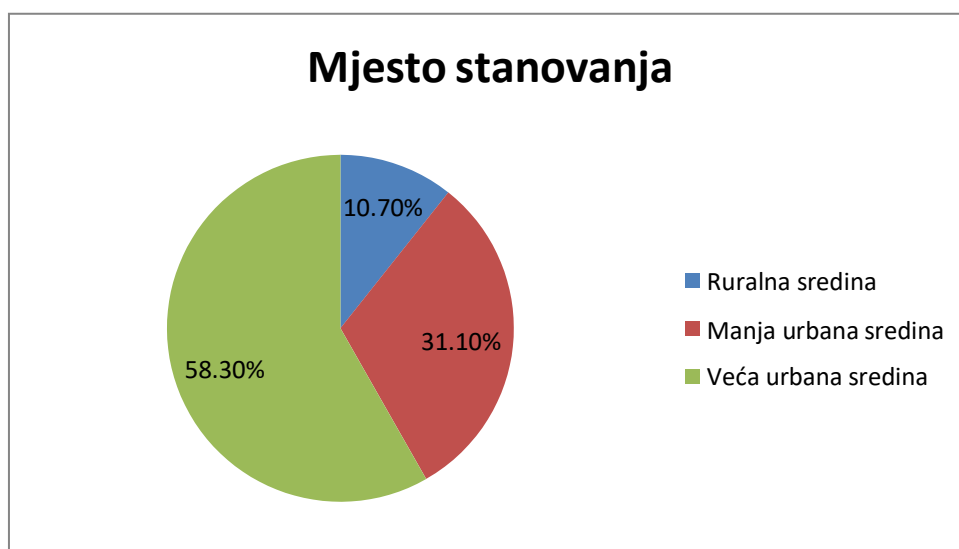
Grafikon 4. Trenutni status ispitanika

Izvor: samostalna izrada autorice

Na pitanje o mjestu stanovanja ispitanika, ispitanici odgovaraju da njih 58,3% živi u većoj urbanoj sredini, dok 31,1% njih živi u manjoj urbanoj sredini. U ruralnoj sredini živi njih svega 10,7%.

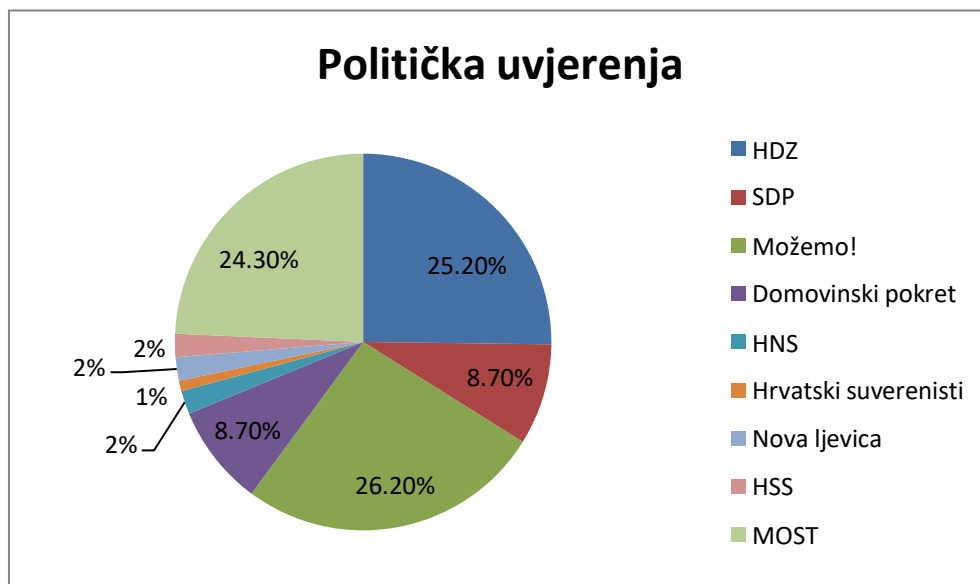
Grafikon 5. Mjesto stanovanja ispitanika

Izvor: samostalna izrada autorice

Prema rezultatima o pitanju političkog uvjerenja ispitanika, 26,2% odnosno najviše ispitanika odgovara da je naklonjen stranci Možemo!. Zatim njih 25,2% pripadaju stranci HDZ-a, dok 24,3% pripada stranci MOST-a. podjednak broj ispitanika odlučio se za stranku SDP (8,7%) te stranku Domovinski pokret (8,7%).

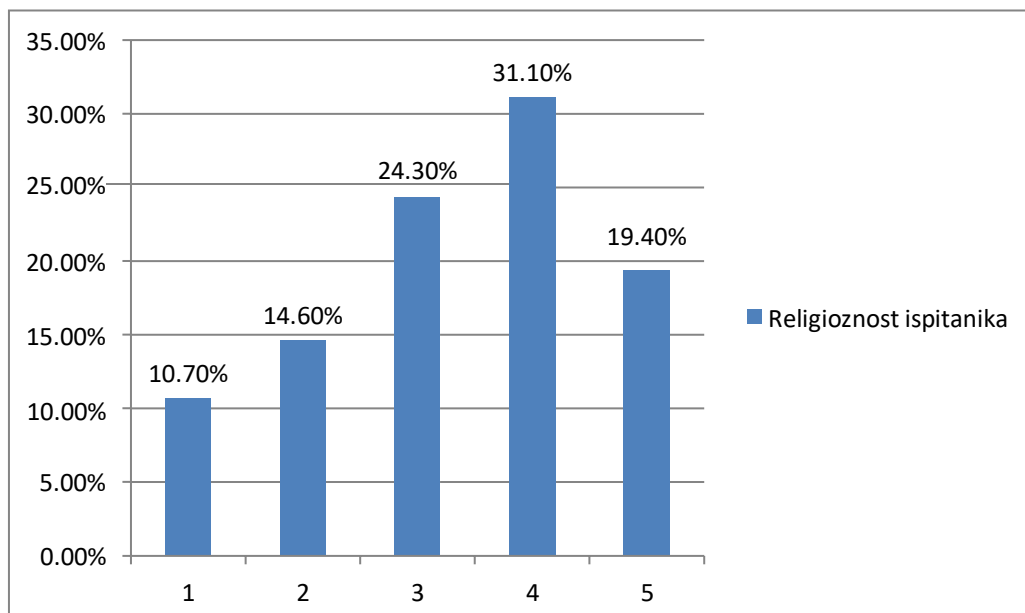
Grafikon 6. Politička uvjerenja ispitanika

Izvor: samostalna izrada autorice

Na temelju dobivenih rezultata, za zaključiti je da je najveći broj ispitanika zaista religiozan, 32 ispitanika ili 31,10% . Uopće ih nije religiozno njih 11 odnosno 10,7%, dok ih je jako religiozno njih 20 ili 19,4%.

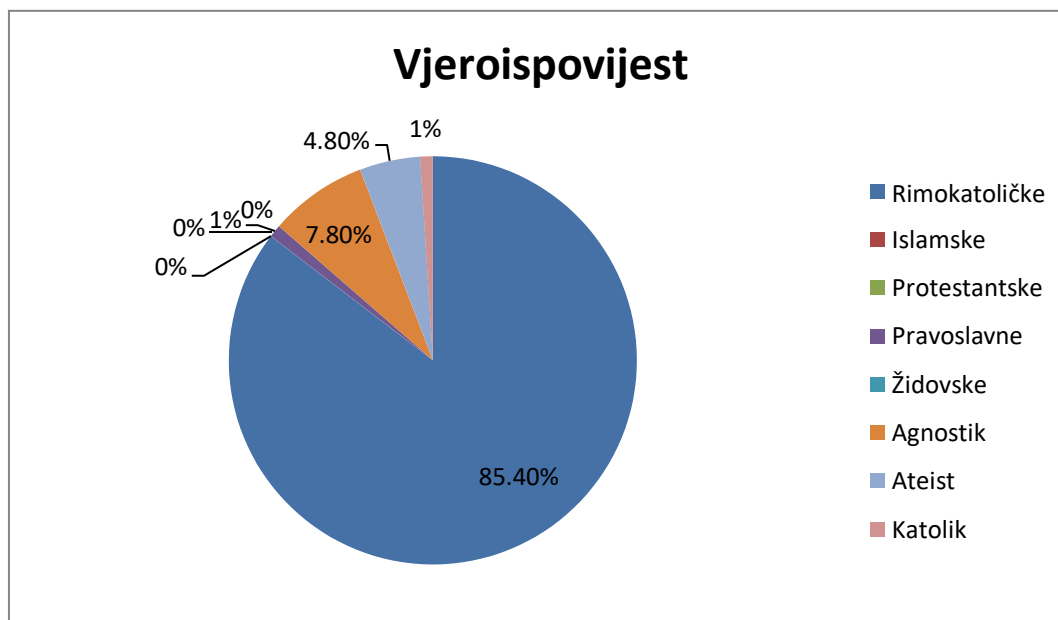
Grafikon 7. Religioznost ispitanika

Izvor: samostalna izrada autorice

Na postavljeno pitanje o vjeroispovijesti, 85,4% ispitanika pripada rimokatoličkoj vjeri, dok ih se 7,8% izjašnjava agnosticima. 4,8% ističe da pripada skupini ateista. Pripadnika židovske, islamske te protestantske vjeroispovijesti nije bilo.

Grafikon 8. Vjeroispovijest ispitanika

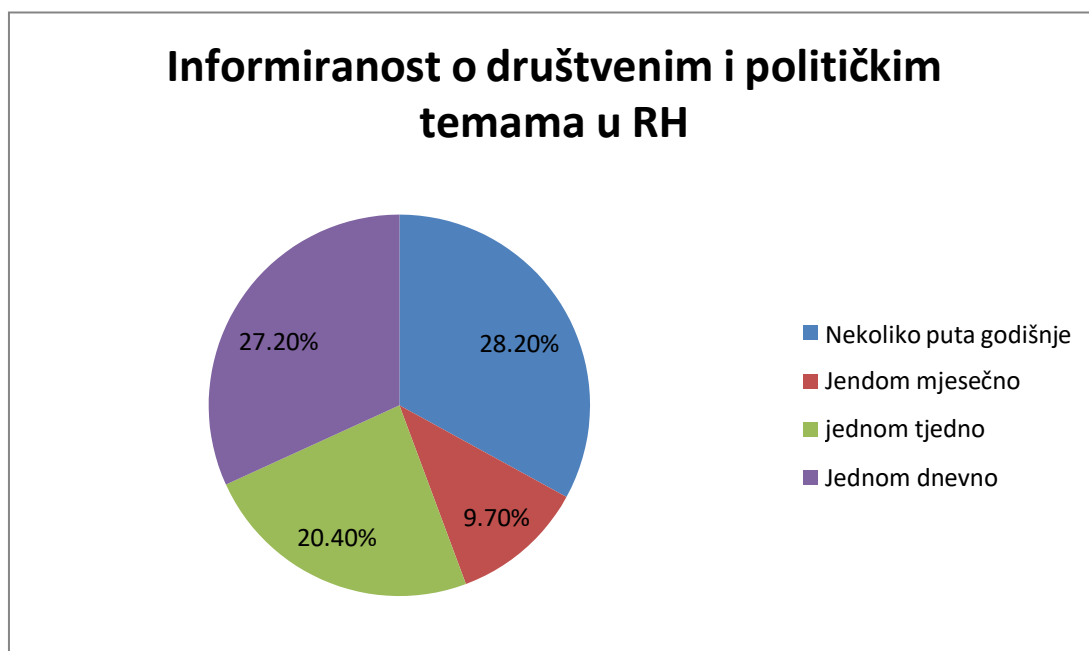

Izvor: samostalna izrada autorice

Na pitanje: Koliko se puta informirate o društvenim i političkim temama u RH?, ispitanici odgovaraju da se informiraju nekoliko puta godišnje, njih 28,20%. Nadalje, 27,20% ih se informira jednom dnevno, dok ih se 20,40% informira jednom tjedno. Jednom mjesečno ih se informira 9,7%.

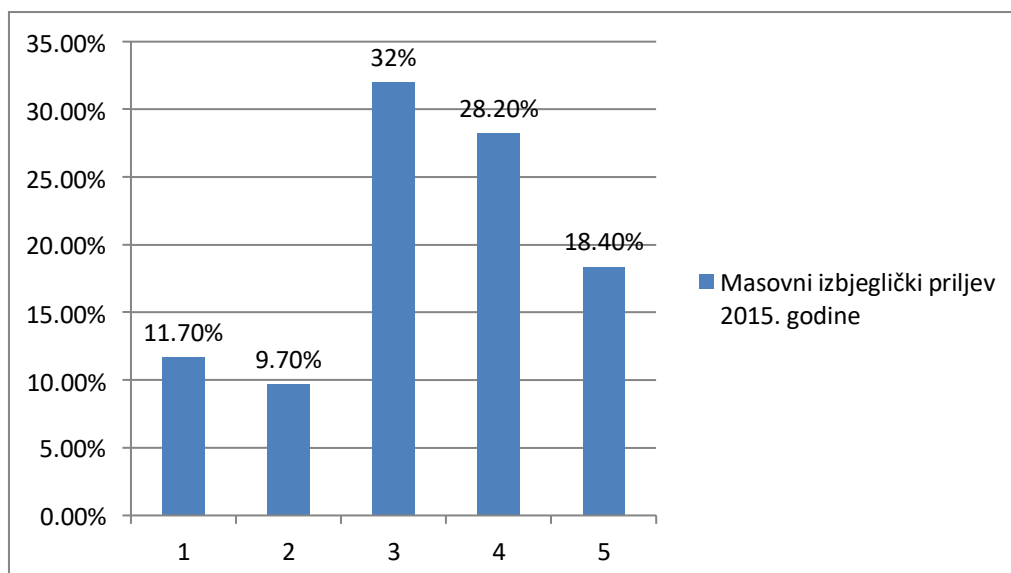
Grafikon 9. Informiranost ispitanika o društvenim i političkim temama u RH

Izvor: samostalna izrada autorice

Na pitanje o upoznatosti sa masovnim izbjegličkim priljevom koji se dogodio 2015. godine, ispitanici odgovaraju da su upoznati sa navedenim, njih 32% ili 33 ispitanika. 18,4% ili 19 ih odgovara da su u potpunosti upoznati, dok ih 11,7% ili 12 odgovara da uopće nisu upoznati s tim.

Grafikon 10. Upoznatost sa masovnim izbjegličkim priljevom 2015. godine

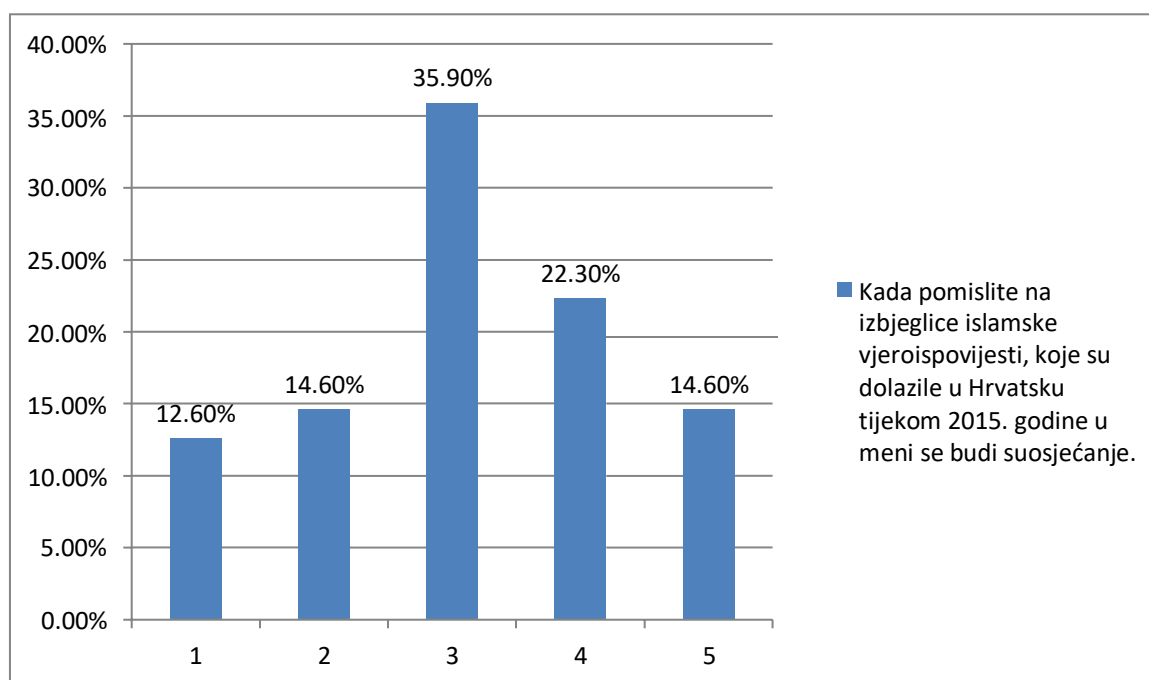

Izvor: samostalna izrada autorice

U nastavku se prikazuju rezultati na postavljene tvrdnje o izbjeglicama islamske vjeroispovijesti u Republici Hrvatskoj. Ispitanici su odgovarali ocjenjujući tvrdnje od 1 do 5 (1 – uopće se ne slažem do 5 – u potpunosti se slažem).

U prvoj tvrdnji o suosjećanju prema izbjeglicama islamske vjeroispovijesti, najveći broj ispitanika odgovara da se niti slaže niti ne slaže s tvrdnjom (35,9% ili 37). Nadalje, 12,6% ili njih 13 se uopće ne slaže s tvrdnjom, dok se 22,3% ili 23 osobe slažu s postavljenim. U potpunosti se slaže njih 14,6% ili 15 ispitanika.

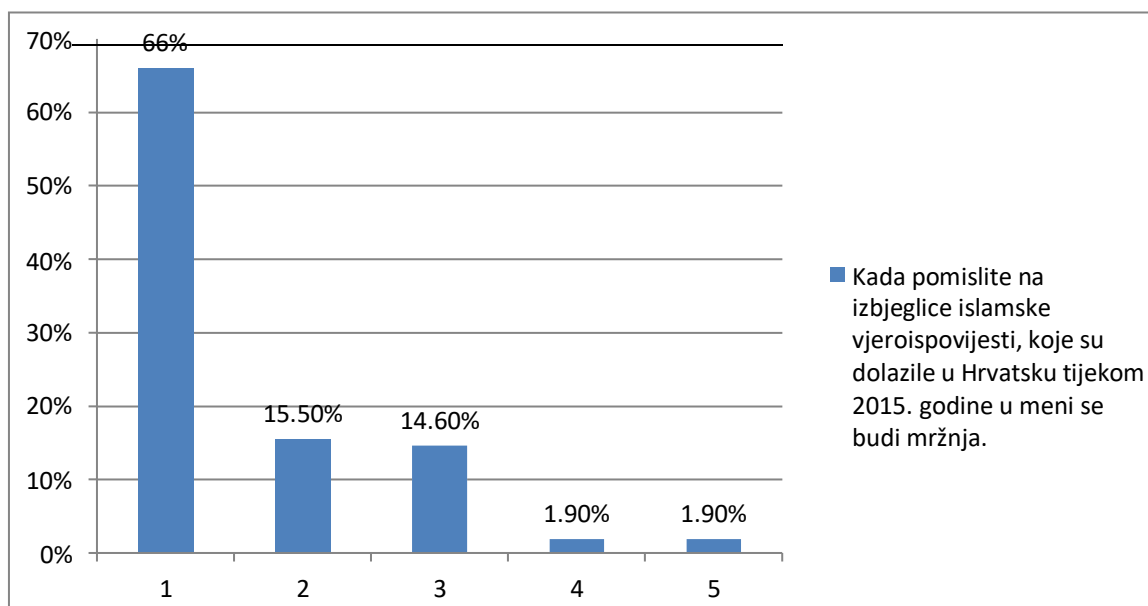
Grafikon 11. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika osjećaj suosjećanja

Izvor: samostalna izrada autorice

Na temelju postavljene druge tvrdnje, o buđenju mržnje izbjeglica kod ispitanika, 66% ispitanika odgovara da se uopće ne slaže s navedenom tvrdnjom. Samo 2 ispitanika ili 1,9% se u potpunosti slažu. 15,5% se ne slaže dok 14,6 se niti slaže niti ne slaže.

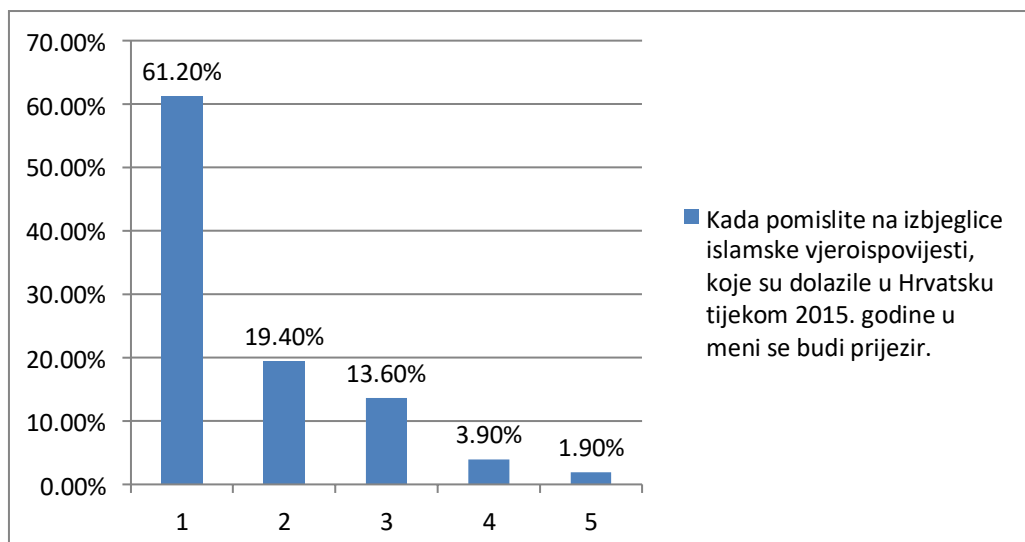
Grafikon 12. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika mržnju

Izvor: samostalna izrada autorice

Treća tvrdnja se odnosi na buđenje prijezira kod ispitanika kada pomisle na izbjeglice islamske vjeroispovijesti. Prema dobivenim rezultatima vidljivo je da 61,2% ispitanika se uopće ne slaže sa postavljenom tvrdnjom te 19,4% ih se ne slaže. 13,6% spada u onu skupinu koja se niti slaže niti ne slaže. 3,9 % ih se slaže s tvrdnjom, dok se 1,9% u potpunosti slaže.

Grafikon 13. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika prijezir

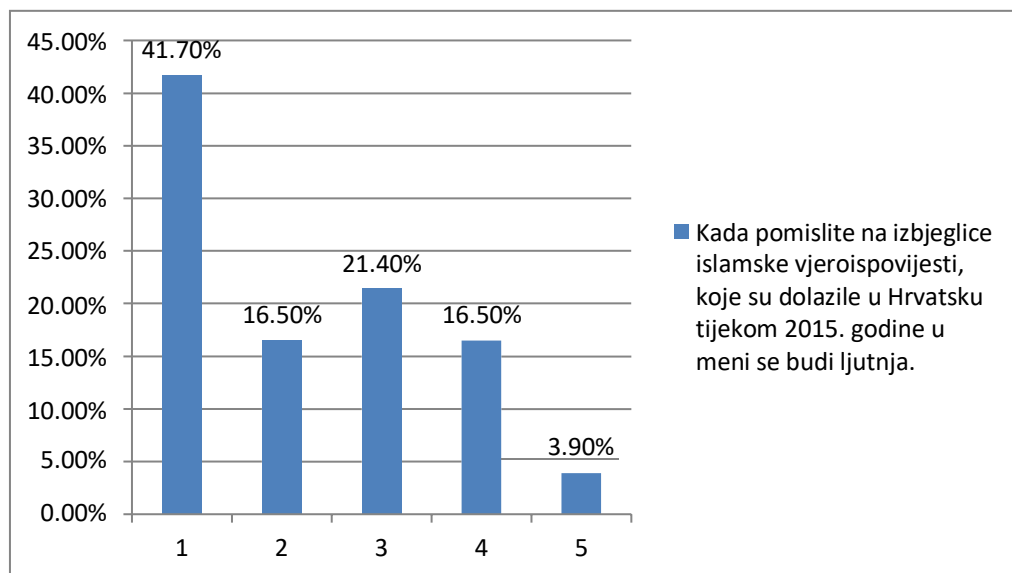

Izvor: samostalna izrada autorice

Nadalje, slijedi četvrta tvrdnja koja se odnosi na buđenje osjećaja ljutnje prema izbjeglicama islamske vjeroispovijesti. Rezultati navedene tvrdnje ističu kako 41,7% se uopće ne slaže sa

postavljenom tvrdnjom. Nadalje, 16,5% se ne slaže s navedenim, dok se 21,4% niti slaže niti ne slaže s postavljenim. 16,5% ili 17 ispitanika se slaže, dok de 4 ispitanika ili 3,9% u potpunosti slaže s navedenim.

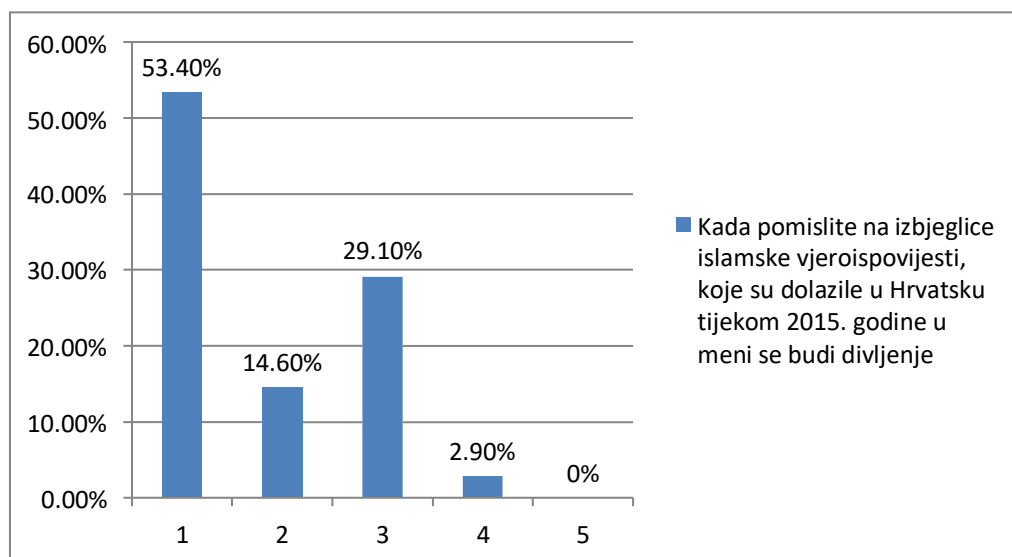
Grafikon 14. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika ljutnju

Izvor: samostalna izrada autorice

Peta tvrdnja se odnosi na buđenje osjećaja divljenja od strane ispitanika prema izbjeglicama islamske vjeroispovijesti. Rezultati pokazuju da se ispitanici uopće ne slažu s ovom tvrdnjom, njih 53,4%, dok ih se ne slaže 14,6%. Nemaju neko konkretno mišljenje njih 29,10%, dok se s postavljenom tvrdnjom slaže 2,9% ispitanika.

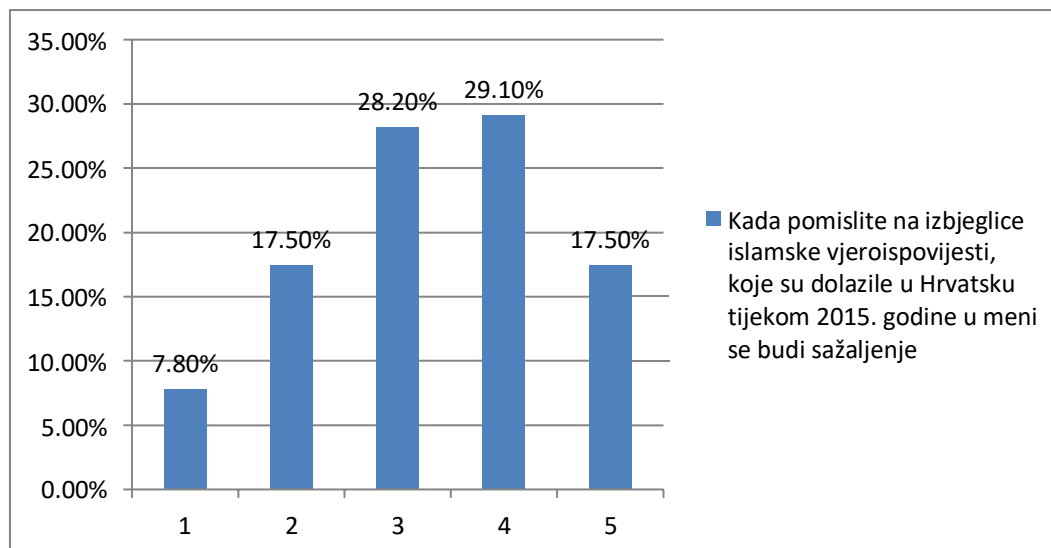
Grafikon 15. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika divljenje

Izvor: samostalna izrada autorice

U šestoj tvrdnji se postavlja pitanje o buđenju osjećaja sažaljenja prema izbjeglicama islamske vjeroispovijesti. Na temelju dobivenih rezultata za zaključiti je da se najveći broj ispitanika slaže s navedenom tvrdnjom, njih 29,10%. 28,8% nema određeni stav o navedenoj tvrdnji, dok se njih 17,5% ne slaže, kao i potpunosti slaže (17,5%).

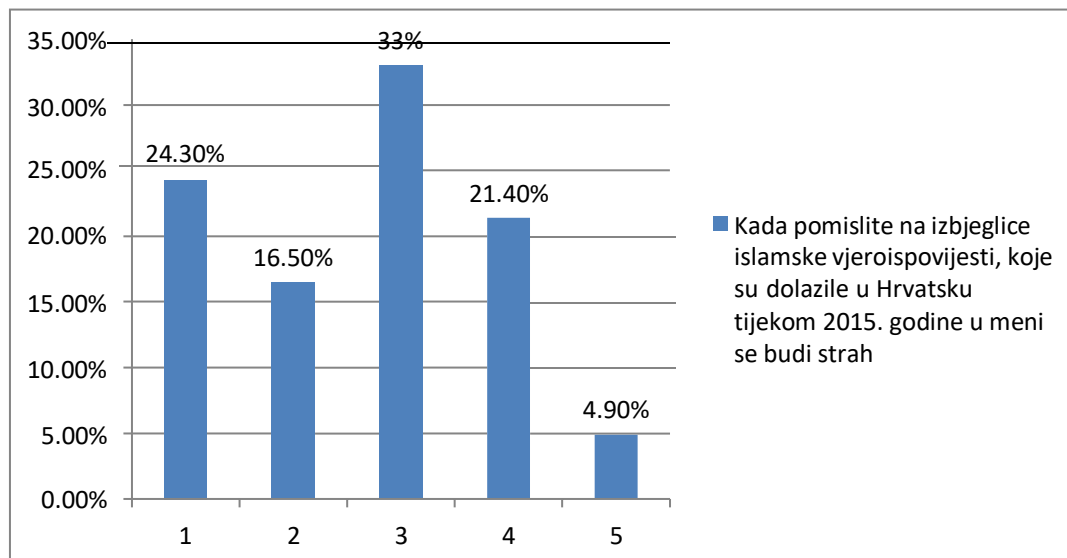
Grafikon 16. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika sažaljenje

Izvor: samostalna izrada autorice

U idućoj tvrdnji ispitanicima se postavlja tvrdnja o osjećanju straha od izbjeglica islamske vjeroispovijesti. Temeljem dobivenih rezultata vidljivo je da se najveći broj ispitanika niti slaže niti ne slaže, nemaju neko mišljenje o navedenoj tvrdnji, njih 33%. Njih 21,4% se slaže s navedenom tvrdnjom, dok ih se 4,9% u potpunosti slaže.

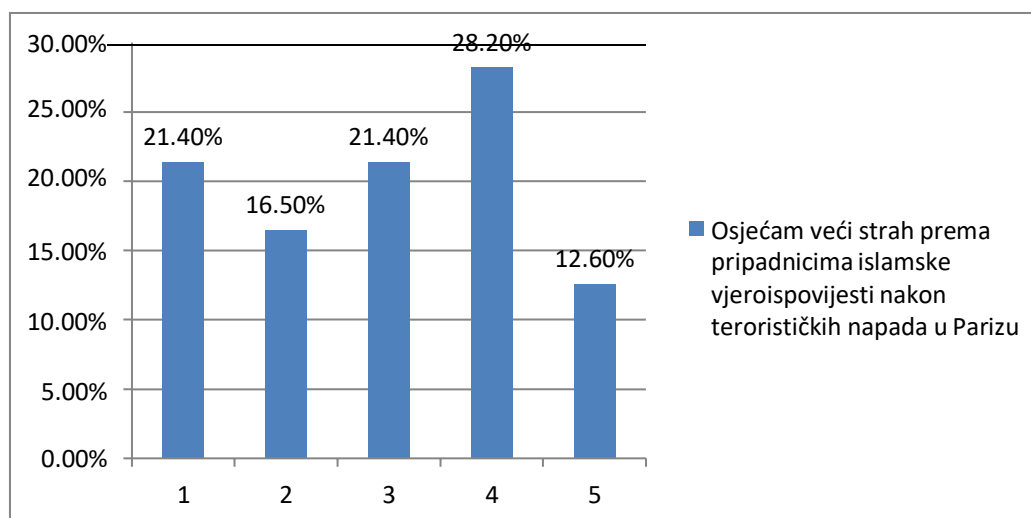
Grafikon 17. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika strah

Izvor: samostalna izrada autorice

Nadalje, postavlja se tvrdnja o osjećaju straha prema pripadnicima islamske vjeroispovijesti nakon terorističkih napada koji su se dogodili. Prema rezultatima, ispitanici ipak osjećaju određeni strah, njih 28,2% se slaže s postavljenom tvrdnjom, dok ih se 12,6% u potpunosti slaže. 21,4% se ne slaže uopće, a 16,5% se samo ne slaže. 21,4% nema određeni stav o postavljenoj tvrdnji.

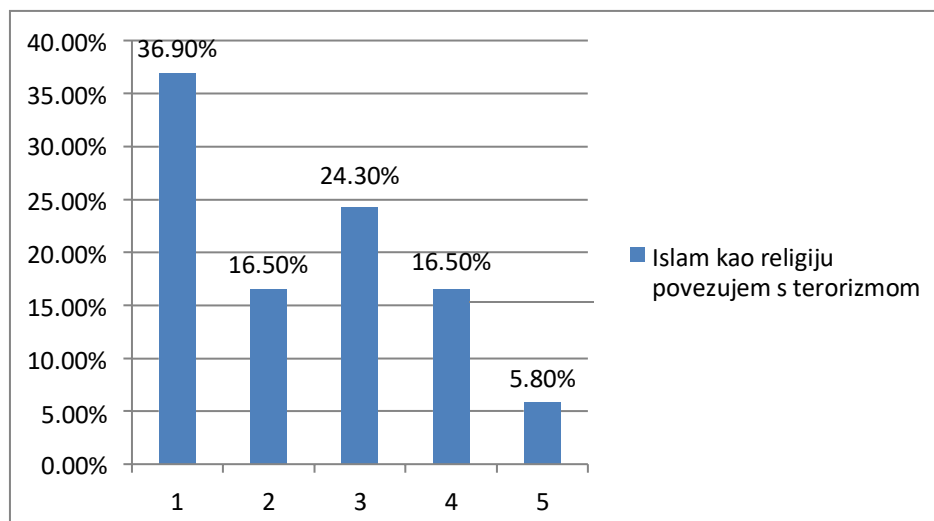
Grafikon 18. Osjećaj straha prema pripadnicima islamske vjeroispovijesti nakon terorističkih napada u Parizu

Izvor: samostalna izrada autorice

Iduća tvrdnja se odnosi na islam kao religiju koju se povezuje s terorizmom. Prema dobivenim rezultatima, ispitanici, njih 36,9% se sa navedenom tvrdnjom uopće ne slažu, a 16,5% se ne slaže. 16,5% se slaže s navedenim, dok ih se 5,8% u potpunosti slaže.

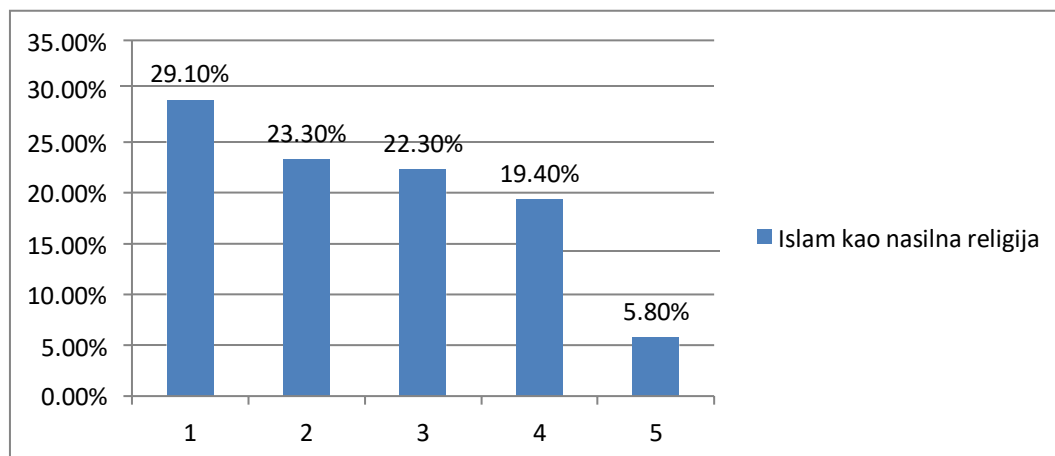
Grafikon 19. Islam se povezuje s terorizmom

Izvor: samostalna izrada autorice

Nadalje, u idućoj tvrdnji se Islam postavlja kao nasilna religija. Prema dobivenim rezultatima vidljivo je da se 29,10% ispitanika uopće ne slaže s postavljenom tvrdnjom. Njih 5,8% se u potpunosti slaže, dok ih se 19,4% slaže. 23,3% se ne slaže, a 23,3% nema jasno određeno stajalište za postavljenu tvrdnju.

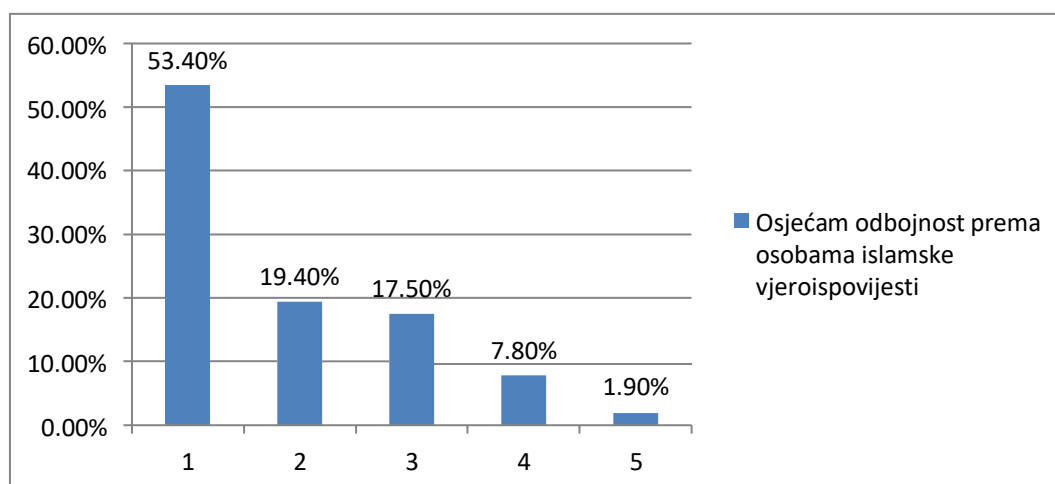
Grafikon 20. Islam kao nasilna religija

Izvor: samostalna izrada autorice

O osjećaju odbojnosti prema osobama islamske vjeroispovijesti prikazuju se rezultati u nastavku, a to prikazuje i rezultat prema kojem 53,4% ispitanika smatra da navedeno nije uopće točno, dok ih svega 1,9% smatra da je to istina, da se tako osjećaju.

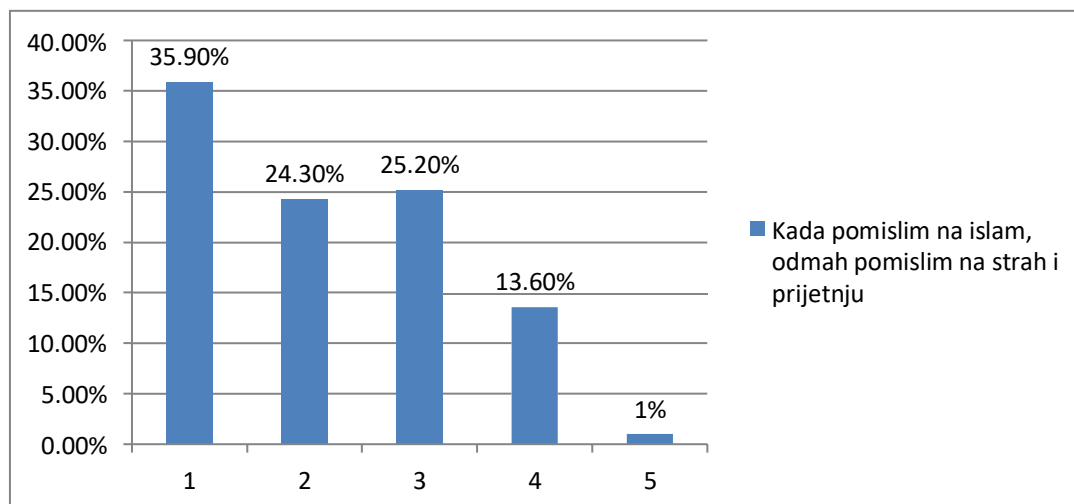
Grafikon 21. Osjećaj odbojnosti prema osobama islamske vjeroispovijesti

Izvor: samostalna izrada autorice

Kad se pomisli na islam kao prijetnju i strah, 35,9% smatra da to uopće nije tačno, odnosno ne slaže se. Ne slaže se 24,3% sa postavljenim, a 25,2% nema određeno mišljenje. Slaže se 13,6% ispitanika, a u potpunosti se slaže 1% odnosno samo 1 ispitanik.

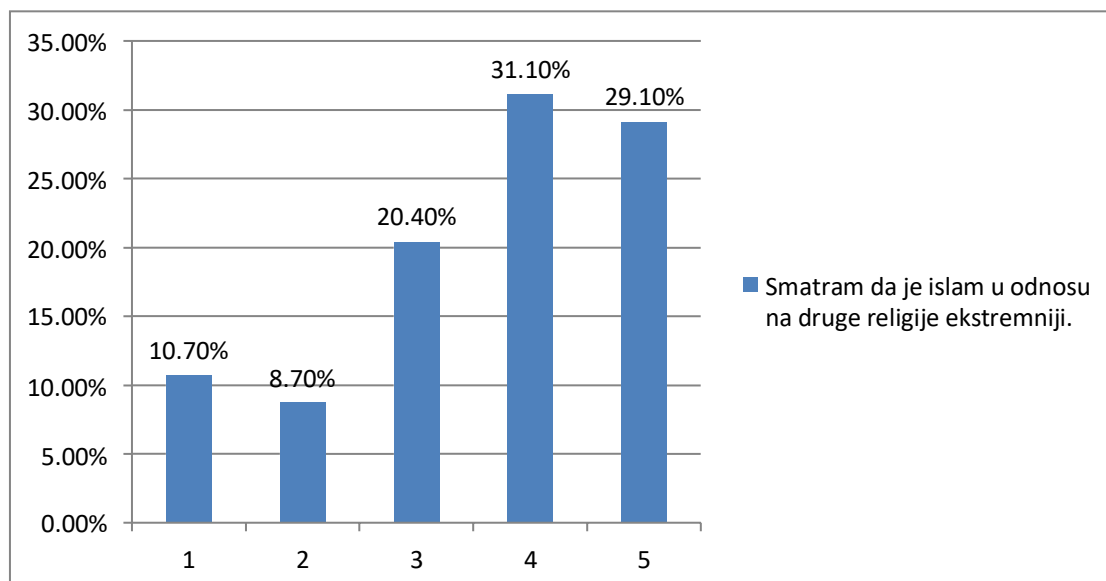
Grafikon 22. Islam kao pojam straha i prijetnje

Izvor: samostalna izrada autorice

Iduća tvrdnja se odnosi na Islam kao ekstremniju religiju od drugih. Prema navedenim rezultatima, vidljivo je da se ispitanici slažu s postavljenim. Njih 31,10% se slaže, dok ih se 29,10% u potpunosti slaže. Samo 10,7% ih se u uopće ne slaže, dok ih se 8,7% ne slaže. Njih 20,4% je neutralno u ovoj tvrdnji.

Grafikon 23. Islam kao ekstremna religija u odnosu na druge

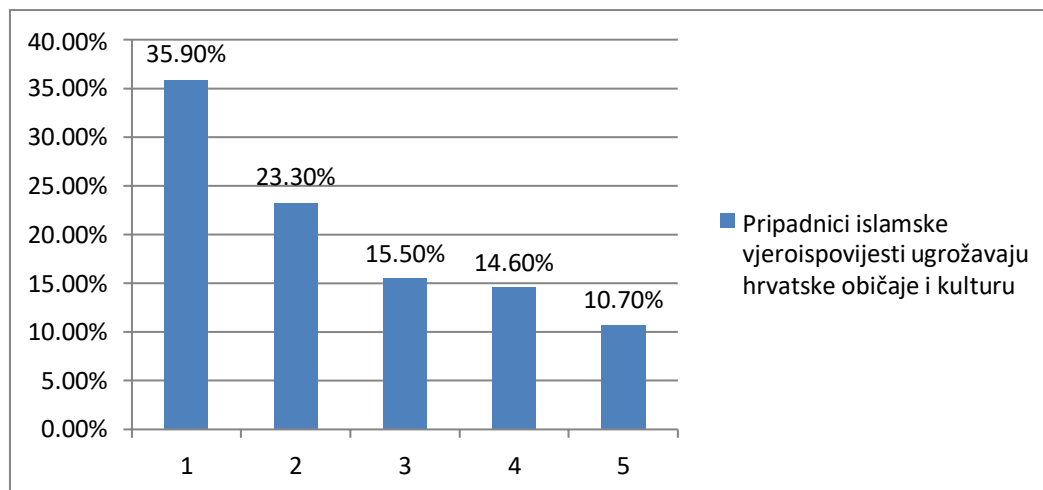

Izvor: samostalna izrada autorice

Po pitanju ugrožavanja hrvatske kulture i običaja ispitanici navode sljedeće: ne smatraju uopće da Islam kao religija ugrožava hrvatsku kulturu i običaje. To potvrđuje njih 35,9% koji se uopće ne slažu s navedenim, dok ih se ne slaže 23,3%. Njih 10,7% se u potpunosti slaže, dok ih se 14,6% samo slaže.

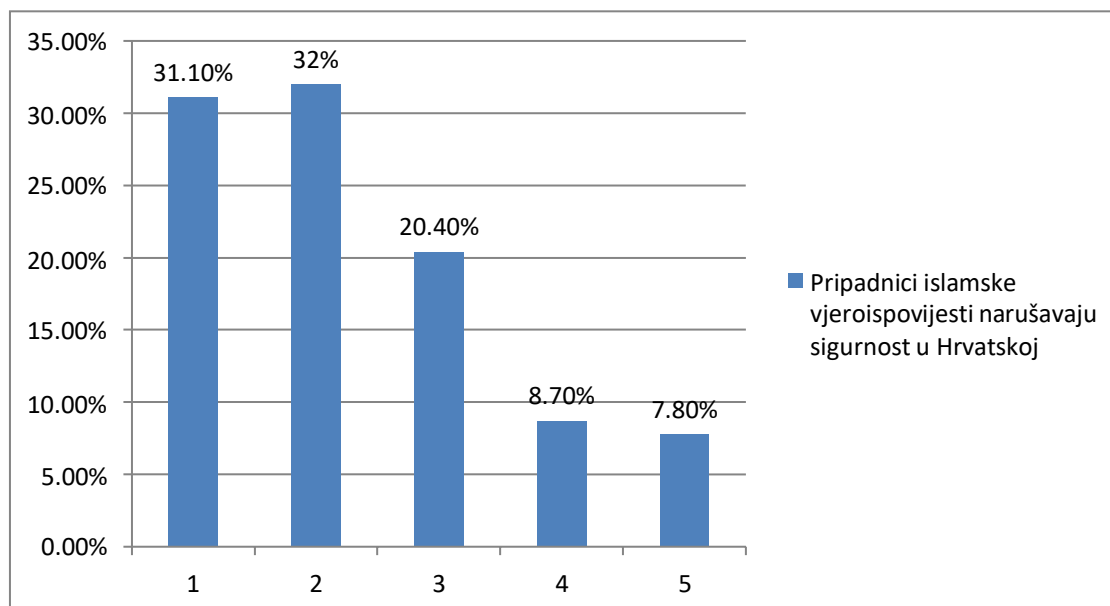
Grafikon 24. Islam ugrožava hrvatsku kulturu i običaje

Izvor: samostalna izrada autorice

U idućoj tvrdnji, o ugrožavanju sigurnosti RH od strane pripadnika islamske vjeroispovijesti, 31,10% ispitanika se uopće ne slaže s njom, dok se 32% samo ne slaže. Nadalje, 7,8% se u potpunosti slaže, dok 8,7% se samo slaže. 20,4% je i dalje neutralno po ovom pitanju.

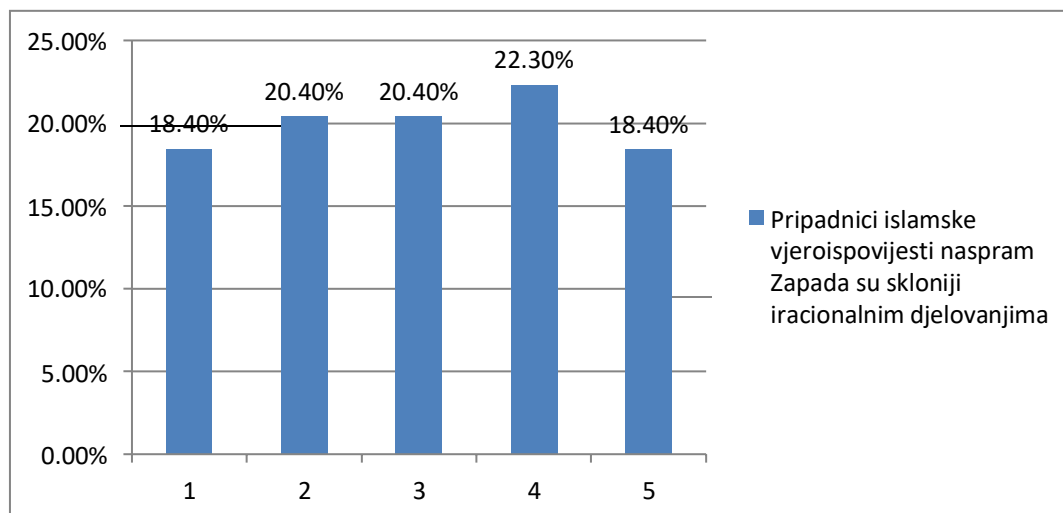
Grafikon 25. Pripadnici islamske vjeroispovijesti ugrožavaju sigurnost RH

Izvor: samostalna izrada autorice

U navedenoj tvrdnji, rezultati ispitanika pokazuju pa gotovo polovičan broj ispitanika koji se slažu, te onih koje se ne slažu s postavljenom tvrdnjom. I dalje je 20,4% ispitanika neutralno i u ovoj tvrdnji.

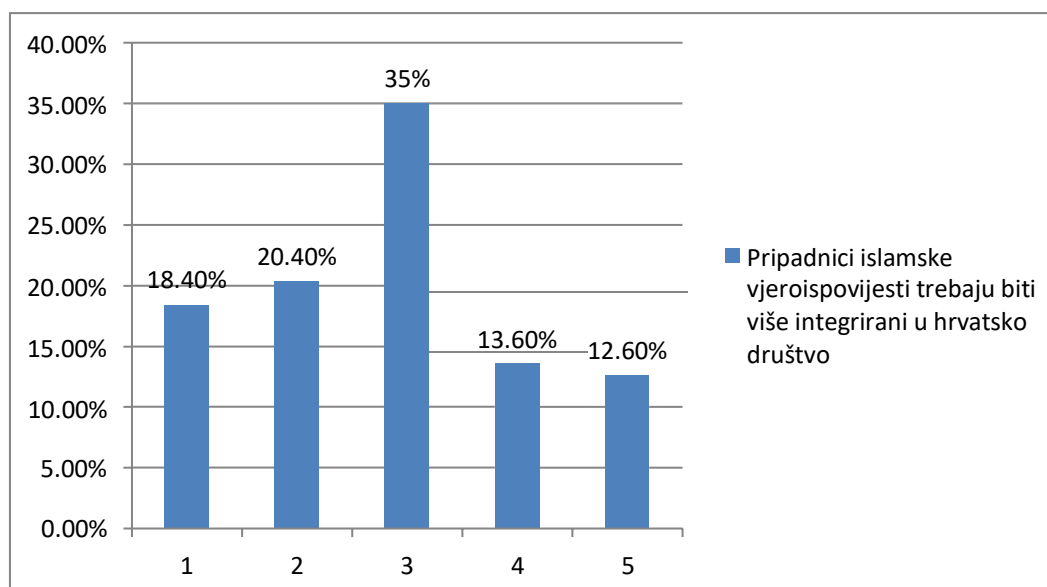
Grafikon 26. O iracionalnom djelovanju pripadnika islamske vjeroispovijesti u odnosu na Zapad

Izvor: samostalna izrada autorice

U navedenoj tvrdnji pitalo se ispitanike o integraciji pripadnika islamske vjeroispovijesti u hrvatsko društvo. Prema ispitanicima, 35% njih u biti nije sigurno (niti se slaže niti ne slaže) u postavljeno. 12,6% se u potpunosti slaže, dok se 18,4% uopće ne slaže s navedenim.

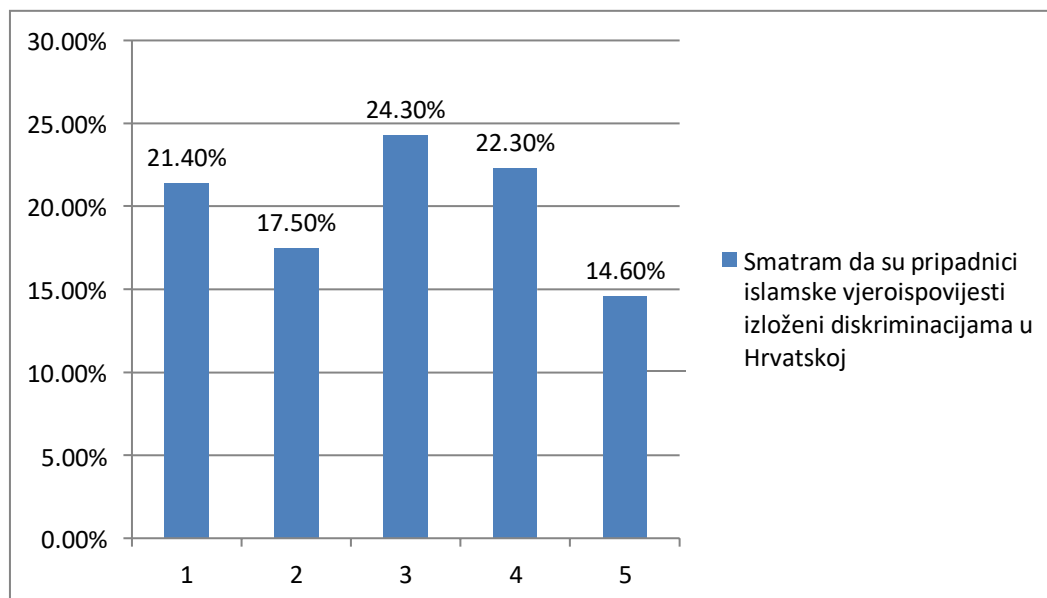
Grafikon 27. Integracija pripadnika islamske vjeroispovijesti u hrvatsko društvo

Izvor: samostalna izrada autorice

U tvrdnji koja se odnosi na diskriminaciju pripadnika islamske vjeroispovijesti, 22,3% smatra da su isti izloženi diskriminaciji, a 14,6% se u potpunosti slaže s navedenim. Nadalje, 21,4% se uopće ne slaže, dok 17,5% se samo slaže s navedenim. 24,3% se niti slaže niti ne slaže.

Grafikon 28. Diskriminacija pripadnika islamske vjeroispovijesti u RH

Izvor: samostalna izrada autorice

Na pitanje o udaji za pripadnika/cu islamske vjeroispovijesti, 30,1% ispitanika odgovara da bi, dok 40,8% odgovara da ipak ne bi, dok 29,1% ispitanika ne zna bi li se udalo ili oženilo za pripadnika islamske vjeroispovijesti.

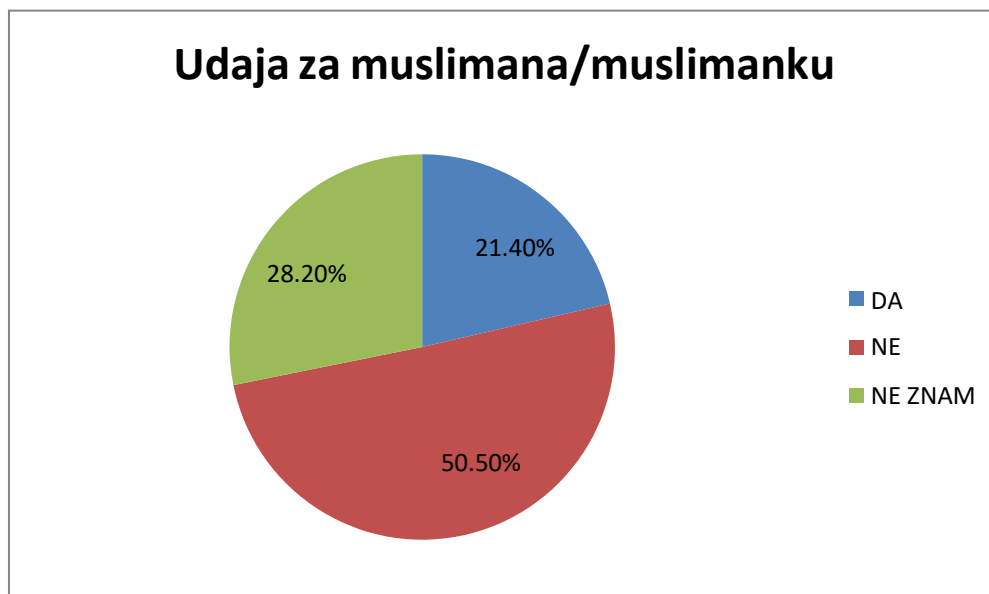
Grafikon 29. Udaja za pripadnika islamske vjeroispovijesti

Izvor: samostalna izrada autorice

Na pitanje o udaji za muslimana ili muslimanku, 50,5% ispitanika odgovara da ne bi, dok 21,4% odgovara da bi. 28,2% ispitanika je neodlučno.

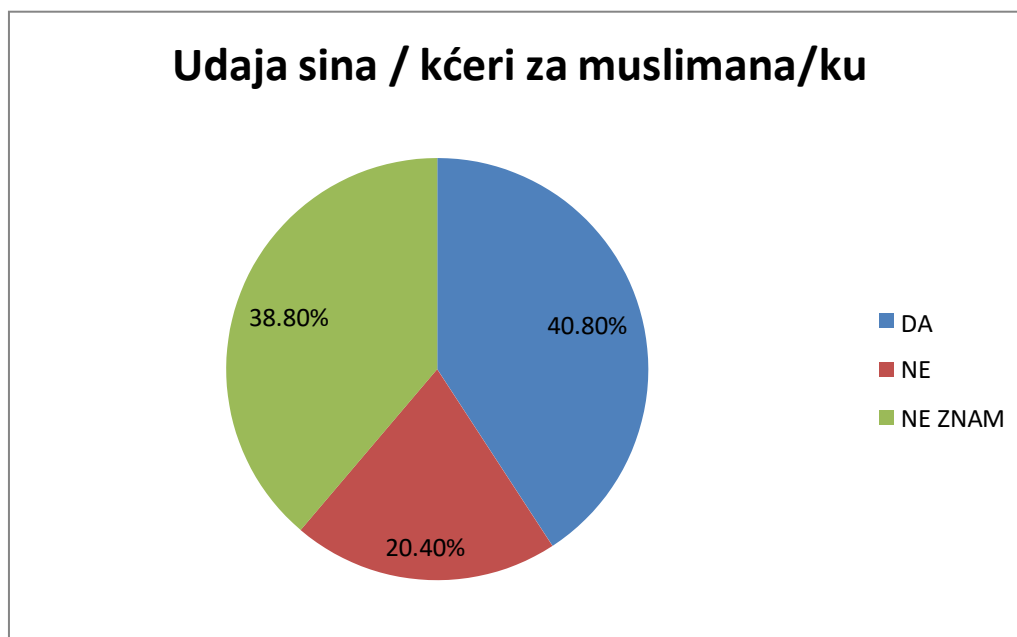
Grafikon 30, Udaja za muslimana/ku

Izvor: samostalna izrada autorice

Na pitanje o udaji sina ili kćer za pripadnika islamske vjeroispovijesti, 40,8% odobrava navedeno, dok 20,4% ne odobrava. 38,8% se niti slaže niti ne slaže.

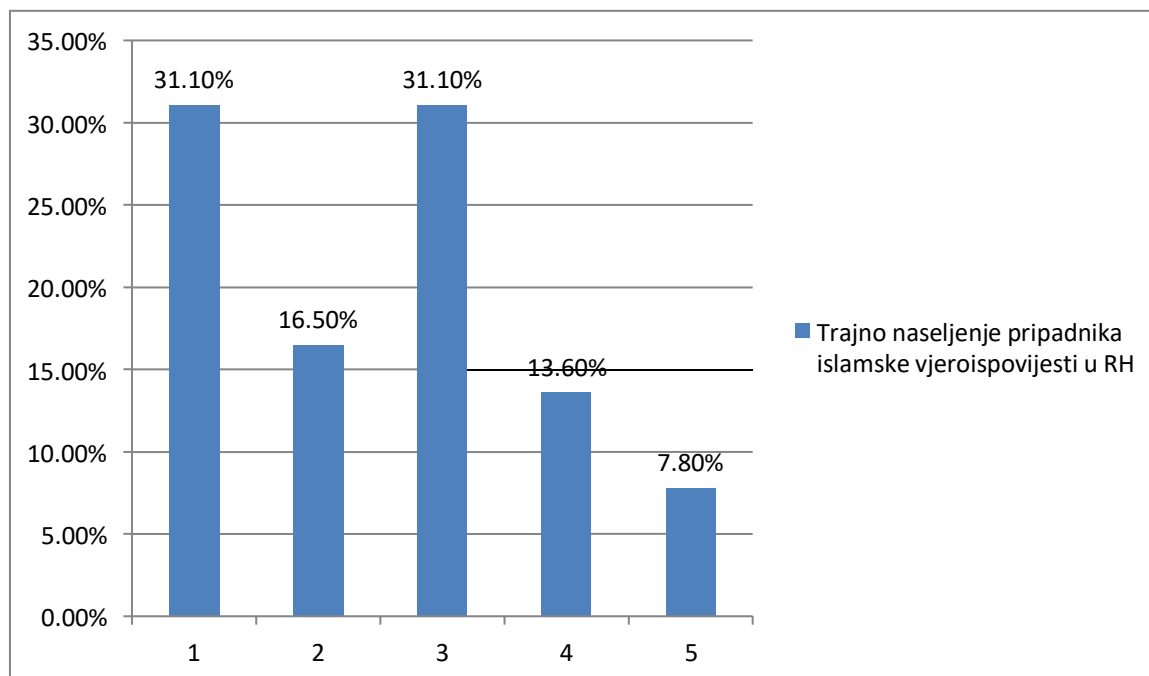
Grafikon 31. Udaja sina/kćeri za muslimana/ku

Izvor: samostalna izrada autorice

Na pitanje o trajnom naseljenju, 31,1% ispitanika se uopće ne slaže s navedenim, kao i 16,5% ispitanika koji se samo ne slažu. Nadalje, 13,6% se slaže, dok se 7,8% u potpunosti slaže. 31,1% se niti slaže niti ne slaže.

Grafikon 32. Trajno naseljenje pripadnika islamske vjeroispovijesti u RH

Izvor: samostalna izrada autorice

3.2. Rasprava

Na temelju dobivenih rezultata istraživanja slijedi kratak osvrt na prikazano. U anketi je sudjelovalo 103 ispitanika, i to više ženskih ispitanika, nego muških. Dob ispitanika koja je dominirala u anketi je ona od 24-35 godina, gdje je vidljivo da su anketi najviše pristupale mlade osobe, osobe na fakultetima te zaposlene osobe. Najmanje ispitanika bilo je u dobi od 50+ što je i očekivano budući da se radi o osobama starije životne dobi. Nadalje, što se tiče obrazovanja, tu nailazimo na najveći postotak ispitanika koji imaju završenu višu ili visoku stručnu spremu, a potom osobe sa srednjom stručnom spremom. Po pitanju stanovanja, vidljivo je prednjačenje osoba koje žive u većim urbanim sredinama te manjim u odnosu na ruralne sredine. Najveći broj ispitanika su trenutno zaposleni ili studenti kako se i pretpostavljalo.

Nadalje, političko gledište ispitanika je ocijenjeno s 3, takozvana „zlatna sredina.“ Najveći broj ispitanika je pripadnik stranke Možemo!, malo iznenađujuće u odnosu na dvije trenutno

najveće stranke u Republici Hrvatskoj (HDZ i SDP). Nadalje, 31,1% ispitanika smatra se religioznima, a po vjeroispovijesti ističu da su pripadnici rimokatoličke vjere. Nekoliko puta godišnje ili jednom dnevno je informiranje vezano za društvene i političke teme što dovodi do zaključka da ispitanici jesu zainteresirani za događanja u svojoj zemlji, no ne toliko da bi dnevno više puta čitali aktualna događanja. Također, većina ispitanika je upoznata sa masovnim priljevom izbjeglica koji se dogodio 2015. godine, ističući suosjećanje i sažaljenje prema izbjeglicama islamske vjeroispovijesti, no opet ne osjećajući divljenje prema istima. Ne osjećaju prema njima također niti mržnju, ni ljutnju, osim malog broja pojedinaca.

Također, islam kao religiju ne povezuju s terorizmom, u većoj mjeri ne smatraju islam nasilnom religijom te ne osjećaju odbojnost prema pripadnicima navedene vjeroispovijesti. No, s druge strane, smatraju da je islam ekstremniji u odnosu na druge religije. Vjerojatno je navedeno stajalište zbog napada koji su se dogodili, odnosno pojedinaca koji ističu da neke stvari rade u ime Alaha. Ispitanici tolerantno ističu da pripadnici islamske vjeroispovijesti ne ugrožavaju kulturu i sigurnost hrvatskog društva, no da su ipak skloni iracionalnom djelovanju u odnosu na Zapad. Također, ističu kako su pripadnici islamske vjeroispovijesti diskriminirani u našem društvu. Na pitanje o udaji ili ženidbi za pripadnike islamske vjeroispovijesti odgovaraju u većoj mjeri negativno, no smatraju da njihovi sinovi ili kćeri imaju pravo donijeti sami svoj izbor o tome te da su oni dužni poštovati izbor kakav god on bio. I na kraju, u većoj mjeri se ne slažu za trajno naseljavanje pripadnika islamske vjeroispovijesti u Hrvatsku.

4. Zaključak

Većina ljudi pretpostavlja da islamofobija postoji. Ali znamo manje nego što bismo trebali o njezinim dimenzijama, intenzitetu i rasprostranjenosti u vremenu, prostoru i društvenim skupinama, te u usporedbi s drugim oblicima netolerancije. Djelomično je to zato što je islamofobija nastala kao politički pojam i još uvijek se često koristi u političke svrhe. Ipak, znanstvenici sve više koriste islamofobiju da bi označili specifičnu društvenu stvarnost antiislamskih i antimuslimanskih osjećaja u današnjim zapadnim liberalnim demokracijama. S obzirom na rastuću prevalenciju pojma u znanstvenim studijama, važno je teoretizirati i mjeriti islamofobiju kao komparativni koncept u nastajanju u društvenim znanostima. Ovaj rad je ponudio teorijski utemeljenu definiciju islamofobije kao oblik neselektivnih negativnih stavova ili emocija usmjerenih prema islamu ili muslimanima. Također je naglašena važnost korištenja izravnih nekauzalnih pokazatelja za mjerenje islamofobije u najvećoj mogućoj mjeri.

Porast rasizma u Europi 2000-ih karakterizira širok izbor ključnih tema i ciljeva; međutim, islamofobija protiv imigranata dijeli središnje mjesto s kriminalizacijom migranata bez dokumenata i tražitelja azila. Zaključujem ovaj rad razmatrajući dva pitanja vezana uz konsolidaciju antimigrantske islamofobije u Europi. Prva točka tiče se određenog oblika rasizma nad muslimana, koji ih materijalno i diskurzivno konstruira kao rasu. Iako ovaj proces spada u kategoriju kulturnog rasizma, postoji i komponenta biološkog (neo)rasizma u ideji da je muslimanska kultura ukorijenjena u prirodi i stoga konstruirana kao „muslimanska rasa.” Ova komponenta – koja uspostavlja nekompatibilnost kulturne raznolikosti, koja se smatra prirodno fiksiranom – sve je prisutnija i sustavno kombinirana s aktualnim kulturnim rasizmom. Druga točka odnosi se na posljedice islamofobije na europska društva. Njegovi učinci odjekuju na svim useljeničkim populacijama, bacajući na njih sjenu sumnje i prijetnju represijom. Istodobno, islamofobija predisponira velike dijelove europskog stanovništva za prihvaćanje diskriminacije i antimuslimanskog rasizma, stvarajući tako ozbiljan problem komunikacije i interakcije među populacijama.

Proizvela je trostruki problem diljem Europe: problem javnog predstavljanja muslimanskih imigranata; problem prepoznatljivosti ove populacije u javnoj sferi; te problem odnosa između „starosjedilačkog” stanovništva i muslimanskog stanovništva. Izravno utječe na muslimanske imigrante, ali neizravno također negativno uključuje i utječe na domaće

stanovništvo; njegov diskriminatorski aparat ponižava muslimansko stanovništvo dok traje umove domaćeg stanovništva.

Na temelju provedenog istraživanja vidljivo je da ispitanici ne smatraju pripadnike islamske vjeroispovijesti prijatnijom za hrvatsko društvo i Hrvatsku te iste prihvaćaju, žaleći to što su morali otići iz svoje vlastite zemlje u potrazi za boljim. Sukladno tome, odgovoreno je na postavljeno istraživačko pitanje na početku rada koje se odnosi na negativni utjecaj terorističkih napada u Parizu i vala migracija u 2015. godinu na mišljenja i stavove građana U Republici Hrvatskoj građani nemaju negativno mišljenje o pripadnicima islamske vjeroispovijesti radi navedenih događanja, zapravo u većoj mjeri suosjećaju s njima. Smatram da isto poistovjećuju sa Domovinskim ratom, kada je dobar dio građana Hrvatske morao otići u tuđinu ili val iseljenja koji je pogodio Hrvatsku u zadnjih nekoliko godina.

Također, smatram da je odnos prema muslimanskom stanovništvu odlučujući test za europska društva i najveći izazov za antirasizam.

Popis literature:

- Abbas, T. (2004). After 9/11: British South Asian Muslims, Islamophobia, Multiculturalism, and the state. *American Journal of Islamic Social Sciences*, 21(3), 26-38.
- Adida, C. L., Laitin, D. D., & Valfort, M.-A. (2010a). *The sources of religious discrimination: Evidence from a field experiment in France*. American Political Science Association, Washington, DC.
- Adida, C. L., Laitin, D. D., & Valfort, M.-A. (2010b). *Les Français musulmans sont-ils discriminés dans leur propre pays? Une étude expérimentale sur le marché du travail Paris*, France: French-American Foundation & Sciences Po.
- Beere, C. A. (1990). *Sex and gender issues: A handbook of tests and measures*. New York, NY: Greenwood.
- Bleich, E. (2009). Where do Muslims stand on ethno-racial hierarchies in Britain and France? Evidence from public opinion surveys, 1988-2008. *Patterns of Prejudice*, 43, 379-400.
- Boomgaarden, H. G., & Vliegenthart, R. (2009). How news content influences anti-immigration attitudes: Germany, 1993-2005. *European Journal of Political Research*, 48, 516-542.
- Bowen, J. (2005). Commentary on Bunzl. *American Ethnologist*, 32, 524-525.
- Brewer, M. B. (2007). *The social psychology of intergroup relations: Social categorization, ingroup bias, and outgroup prejudice*. In A. W. Kruglanski & E. T. Higgins (Eds.), *Social psychology: Handbook of basic principles* New York, NY: Guilford, 695-715.
- Bunzl, M. (2007). *Anti-Semitism and Islamophobia: Hatreds old and new in Europe*. Chicago, IL: Prickly Paradigm Press.
- Cesari, J. (2006). *Introduction: Use of the term "Islamophobia" in European Societies*. In J. Cesari (Ed.), *Securitization and religious divides in Europe—Muslims in Western Europe After 9/11: Why the term Islamophobia is more a predicament than an explanation*, 5-48.
- CESARI, Jacqueline (ed.). *The Oxford Handbook of European Islam*. Oxford: Oxford University Press, 2014.
- Cole, M. (2009). A plethora of "suitable enemies": British racism at the dawn of the twenty-first century. *Ethnic and Racial Studies*, 32, 1671-1685.
- Dawn, 'Landmark resolution': *UNGA declares March 15 as International Day to Combat Islamophobia*, <https://www.dawn.com/news/1680128/landmark-resolution-unga-declares-march-15-as-international-day-to-combat-islamophobia>
- Echebarria-Echabe, A., & Guede, E. F. (2007). A new measure of anti-Arab prejudice: Reliability and validity evidence. *Journal of Applied Social Psychology*, 37, 1077-1091.

- European Monitoring Center on Racism and Xenophobia. (2002). *Summary report on Islamophobia in the EU after 11 September 2001*. Vienna, Austria
- European Monitoring Center on Racism and Xenophobia. (2003). *The fight against anti-Semitism and Islamophobia: Bringing communities together*. Brussels, Belgium and Vienna, Austria: *European Monitoring Center on Racism and Xenophobia and the European Commission*.
- European Monitoring Center on Racism and Xenophobia. (2006). *Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia*. Vienna, Austria.
- HSAC, *The attacks on Paris: lessons learned*, dostupno na: <https://publicpolicy.pepperdine.edu/hsac/content/hsac-paris-lessons-learned-whitepaper.pdf>
- Fiske, S. T. (1998). *Stereotyping, prejudice, and discrimination*. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske, & G. Lindzey (Eds.), *The handbook of social psychology* (pp. 357-413). New York, NY: McGraw-Hill.
- Geisser, V. (2003). *La nouvelle islamophobie*. Paris, France: La Découverte.
- Gerring, J. (2001). *Social science methodology: A critical framework*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Goodman, L.A. (1961). Snowball Sampling. *The Annals of Mathematical Statistics*, 32(1), 148-170.
- Goertz, G. (2006). *Social science concepts: A user's guide*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Goldberg, D. T. (2006). Racial Europeanization. *Ethnic and Racial Studies*, No. 29, 331-364.
- Gottschalk, P., & Greenberg, G. (2008). *Islamophobia: Making Muslims the enemy*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Grosfoguel, R., & Mielants, E. (2006). The Long-Durée entanglement between Islamophobia and racism in the modern/colonial capitalist/patriarchal world-system: An introduction. *Human Architecture: Journal of the Sociology of Self-Knowledge*, 5, 1-12.
- Halliday, F. (1999). "Islamophobia" reconsidered. *Ethnic and Racial Studies*, 22, 892-902.
- Helbling, M. (2010). Islamophobia in Switzerland: A new phenomenon or a new name for xenophobia? In S. Hug & H. Kriesi (Eds.), *Value change in Switzerland* Lexington, MA: Lexington, 65-80.
- Isernia, P. (2007). *Anti-Americanism in Europe during the Cold War*. In P. J. Katzenstein & R. O. Keohane (Eds.), *Anti-Americanisms in world politics*, Ithaca, NY: Cornell University Press, 57-92.

- Joppke, C. (2009). Limits of integration policy: Britain and her Muslims. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35, 453-472.
- Kaplan, J. (2006). Islamophobia in America? September 11 and Islamophobic hate crime. *Terrorism and Political Violence*, 18, 1-33.
- Kazanci, H. (2021.) *Islamophobia in Europe 'has worsened' in 2020: Report*, dostupno na: <https://www.aa.com.tr/en/world/islamophobia-in-europe-has-worsened-in-2020-report/2460785>
- Katzenstein, P. J., & Keohane, R. O. (Eds.). (2007a). *Anti-Americanisms in world politics*. Ithaca, NY: *Cornell University Press*.
- Keohane, R. O., & Katzenstein, P. J. (2007). *Introduction: The politics of Anti-Americanisms.*, New York.
- Kleg, M., & Yamamoto, K. (1998). As the world turns: Ethno-racial distances after 70 years. *Social Science Journal*, 35, 183-190.
- Kleinpenning, G., & Hagendoorn, L. (1993). Forms of racism and the cumulative dimension of ethnic attitudes. *Social Psychology Quarterly*, 56, 21-36.
- Koopmans, R. (1996). Explaining the rise of racist and extreme right violence in Western Europe: Grievances or opportunities? *European Journal of Political Research*, 30, 185-216.
- Lakoff, G. (1987). *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind*. *University of Chicago Press*. Chicago,
- Lee, S. A., Gibbons, J. A., Thompson, J. M., & Timani, H. S. (2009). The Islamophobia Scale: Instrument development and initial validation. *International Journal for the Psychology of Religion* 19(2), 92-105.
- Lucassen, L. (2005). *The immigrant threat: The integration of old and new migrants in Western Europe since 1850*. Urbana: University of Illinois Press.
- MacMaster, N. (2003). Islamophobia in France and the “Algerian problem.” In E. Qureshi & M. A. Sells (Eds.), *The new crusades: Constructing the Muslim enemy* (str. 288-313). New York, NY: Columbia University Press.
- Malik, K. (2005, February 20). *The Islamophobia myth*. Prospect. Dostupno na: http://www.kenanmalik.com/essaysprospect_islamophobia.html
- Malik, M. (2009). Anti-Muslim prejudice in the West, past and present: An introduction. *Patterns of Prejudice*, 43, 207-212.
- Mastnak, T. (2010). Western hostility toward Muslims: A history of the present. In A. Shryock (Ed.), *Islamophobia/Islamophilia: Beyond the politics of enemy and friend* *Indiana University Press*, Bloomington, 29-52.

- Matar, N. (2009). Britons and Muslims in the early modern period: From prejudice to (a theory of) toleration. *Patterns of Prejudice*, 43, 213-231.
- Mescher, H. (2008). Policing and Islamophobia in Germany: The role of workplace experience. *International Journal of Conflict and Violence*, 2, 138-156.
- Moore, K., Mason, P., & Lewis, J. (2008). Images of Islam in the UK: The representation of British Muslims in the national print news media 2000-2008. *Cardiff School of Journalism, Media and Cultural Studies*, Cardiff.
- Oborne, P., & Jones, J. (2008). Muslims under siege: Alienating vulnerable communities. *University of Essex*. Colchester.
- Pavelić, A. (2015) Islam, islamofobija i Zapad: suprotstavljeni pogledi i društvena stvarnost. *Migracijske i etničke teme*, 31 (3), 407-427.
- Pierson, P. (2004). *Politics in time: History, institutions, and social analysis*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Poynting, S., & Mason, V. (2007). The resistible rise of Islamophobia. *Journal of Sociology*, 43, 61-86.
- Quillian, L. (2006). New approaches to understanding racial prejudice and discrimination. *Annual Review of Sociology*, 32, 299-328.
- Ragin, C. C. (2000). *Fuzzy-set social science*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Riek, B. M., Mania, E. W., & Gaertner, S. L. (2006). Intergroup threat and outgroup attitudes: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Review*, 10, 336-353.
- Said, E. W. (1979). *Orientalism*. Vintage Books, New York
- Semati, M. (2010). Islamophobia, Culture and race in the Age of Empire. *Cultural Studies*, 24, 256-275.
- Sheridan, L. P. (2006). Islamophobia pre- and post-September 11th, 2001. *Journal of Interpersonal Violence*, 21, 317-336.
- Shryock, A. (Ed.). (2010). Islamophobia/Islamophilia: Beyond the politics of enemy and friend. Bloomington: *Indiana University Press*.
- Smith, T. W. (1993). A review: Actual trends or measurement artifacts? A review of three studies of anti-Semitism. *Public Opinion Quarterly*, 57, 380-393.
- Sniderman, P. M., & Hagendoorn, L. (2007). *When ways of life collide*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Sniderman, P. M., Peri, P., de Figueiredo, R. J. P., Jr., & Piazza, T. (2000). *The outsider: Prejudice and politics in Italy*. Princeton

- Stolz, J. (2005). Explaining Islamophobia. A test of four theories based on the case of a Swiss city. *Swiss Journal of Sociology*, 31, 547-566.
- Tausch, A., Bischof, C., Kastrum, T., & Mueller, K. (2007). *Against Islamophobia: Muslim communities, social-exclusion and the Lisbon process in Europe*. New York, NY: Nova Science.
- Vertovec, S. (2002). *Islamophobia and Muslim recognition in Britain*. In Y. Y. Haddad (Ed.), *Muslims in the West: From sojourners to citizens*. New York, NY: Oxford University Press.
- Werbner, P. (2005). *Islamophobia: Incitement to religious hatred—Legislating for a new fear?* *Anthropology Today*, 21, 5-9.
- Zúquete, J. P. (2008). The European extreme-right and Islam: New directions? *Journal of Political Ideologies*, 13, 321-344
- Ouali N. (2018.) Islamophobia in Belgium. *Islamophobia Studies Journal*, Forthcoming, 112-145.

POPIS GRAFIKONA :

Grafikon 1. Spol ispitanika.....	16
Grafikon 2. Dob ispitanika	17
Grafikon 3. Stupanj obrazovanja ispitanika	17
Grafikon 4. Trenutni status ispitanika.....	18
Grafikon 5. Mjesto stanovanja ispitanika.....	18
Grafikon 6. Politička uvjerenja ispitanika.....	19
Grafikon 7. Religioznost ispitanika	19
Grafikon 8. Vjeroispovijest ispitanika	20
Grafikon 9. Informiranost ispitanika o društvenim i političkim temama u RH.....	21
Grafikon 10. Upoznatost sa masovnim izbjegličkim priljevom 2015. godine	21
Grafikon 11. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika osjećaj suosjećanja	22
Grafikon 12. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika mržnju	23
Grafikon 13. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika prijezir	23
Grafikon 14. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika ljutnju	24

Grafikon 15. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika divljenje.....	24
Grafikon 16. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika sažaljenje	25
Grafikon 17. Izbjeglice islamske vjeroispovijesti bude kod ispitanika strah.....	25
Grafikon 18. Osjećaj straha prema pripadnicima islamske vjeroispovijesti nakon terorističkih napada	26
Grafikon 19. Islam se povezuje s terorizmom	26
Grafikon 20. Islam kao nasilna religija	27
Grafikon 21. Osjećaj odbojnosti prema osobama islamske vjeroispovijesti	27
Grafikon 22. Islam kao pojam straha i prijetnje	28
Grafikon 23. Islam kao ekstremna religija u odnosu na druge	28
Grafikon 24. Islam ugrožava hrvatsku kulturu i običaje	29
Grafikon 25. Pripadnici islamske vjeroispovijesti ugrožavaju sigurnost RH.....	29
Grafikon 26. O iracionalnom djelovanju pripadnika islamske vjeroispovijesti u odnosu na Zapad.....	30
Grafikon 27. Integracija pripadnika islamske vjeroispovijesti u hrvatsko društvo	30
Grafikon 28. Diskriminacija pripadnika islamske vjeroispovijesti u RH.....	31
Grafikon 29. Udaja za pripadnika islamske vjeroispovijesti	31
Grafikon 30. Udaja za muslimana/ku.....	32
Grafikon 31. Udaja sina/kćeri za muslimana/ku	32
Grafikon 32. Trajno naseljenje pripadnika islamske vjeroispovijesti u RH	33

SAŽETAK:

Islamofobija je komparativni koncept u nastajanju u društvenim znanostima. Ne postoji široko prihvaćena, upotrebljiva definicija islamofobije koja dopušta sustavnu komparativnu i uzročnu analizu. Islamofobiju se može definirati kao strah ili predrasude prema islamu, muslimanima i svemu vezanom uz to. Islamofobija nije nova pojava, ali znamo da se mnoge muslimanske zajednice u Europi danas suočavaju sa sve neprijateljskim okruženjem koje karakteriziraju nepovjerenje, ukorijenjene predrasude, neznanje i, u nekim slučajevima, fizičko i verbalno uznemiravanje. Bilo da se radi o svakodnevnim oblicima rasizma i diskriminacije ili nasilnijim oblicima, islamofobija je kršenje ljudskih prava i prijetnja društvenoj koheziji. Na takvu situaciju nisu imuni ljudi koji osjećaju posljedice nakon islamofobičnih napada i zlostavljanja. No, što je jednako važno, raste zabrinutost zbog općeg porasta diskriminacije i ksenofobije, aktivne i pasivne. U radu se fokus stavlja na definiranje

islama, islamofobije, povijesni razvoj islamofobije kao i stanje islamofobije u Hrvatskoj. Također, provodi se anketa među građanima Republike Hrvatske iz koje se nastoji dobiti uvid u razmišljanja građana o pripadnicima islamske vjeroispovijesti te o tome osjećaju li se isti zabrinuto ili ne nakon terorističkih napada u Parizu i vala migracija 2015. godine.

Ključne riječi: islamofobija, Republika Hrvatska, migracije, teroristički napadi, Pariz

SUMMARY:

Islamophobia is an emerging comparative concept in the social sciences. There is no widely accepted, usable definition of Islamophobia that allows systematic comparative and causal analysis. Islamophobia can be defined as fear or prejudice against Islam, Muslims and everything related to it. Islamophobia is not a new phenomenon, but we know that many Muslim communities in Europe today face an increasingly hostile environment characterized by mistrust, entrenched prejudice, ignorance and, in some cases, physical and verbal harassment. Whether it is everyday forms of racism and discrimination or more violent forms, Islamophobia is a violation of human rights and a threat to social cohesion. People who feel the consequences of Islamophobic attacks and abuse are not immune to such a situation. But, just as importantly, there is growing concern about a general increase in discrimination and xenophobia, both active and passive. The paper focuses on defining Islam, Islamophobia, the historical development of Islamophobia as well as the state of Islamophobia in Croatia. Also, a survey is being conducted among the citizens of the Republic of Croatia, from which an attempt is made to gain insight into the thoughts of citizens about members of the Islamic religion and whether they feel worried or not after the terrorist attacks in Paris and the wave of migration in 2015.

Keywords: Islamophobia, Republic of Croatia, migration, terrorist attacks, Paris

